កម្ពុជា

ការផ្សារភ្ជាប់ប្រជាពលរដ្ឋនិងរដ្ឋាភិបាល

ការវាយតំលៃទៅលើការរួមចំណែករបស់ សង្គមស៊ីវិលចំពោះអភិបាលកិច្ចល្អនៅកម្ពុជា

ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៩

ធនាគារពិភពលោក

ការផ្សារភ្ជាប់ប្រជាពលរដ្ឋនិងរដ្ឋាភិបាល

ការវាយតំលៃទៅលើការរួមចំណែករបស់សង្គមស៊ីវិល ចំពោះអភិបាលកិច្ចល្អនៅកម្ពុជា

ធនាគារពិភពលោក

និពន្ធរបាយការណ៍ : ខាមិន ម៉ាលិណា និង គ្រីស្ទីនណា ឈឹម

ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះធ្វើឡើងដោយ

មជ្ឈមណ្ឌលសំរាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់

ភ្នំពេញ

ក្រុមស្រាវជ្រាវ

គ្រីស្ទីនណា ឈឹម (អ្នកសំរបសំរួល)

ហ៊ាង ផាត	ហាក់ សុចន្ទី
ស៊ូ កិត្យា	ឈត ប៊ុនថង
ហេង គីមវណ្ណ	ជេន សុជឿន

ប្រែសំរួលអត្ថបទជាភាសាខ្មែរដោយ

ហ៊ាង ផាត & លឹម រ៉ាមី

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

របាយការណ៍នេះត្រូវបានរៀបរៀងឡើងក្រោមការដឹកនាំចាត់ចែងរបស់ លោក John Clark (អ្នកឯកទេសជាន់ខ្ពស់ផ្នែកអភិវឌ្ឍន៍សង្គមប្រចាំតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍) ។ ឯការស្រាវជ្រាវត្រូវបានធ្វើឡើងដោយ មជ្ឈមណ្ឌលសំរាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់ ដែលមានទីស្នាក់ការនៅភ្នំពេញ ។ របាយការណ៍នេះត្រូវបានសរសេររួមគ្នាដោយ លោកស្រី Carmen Malena (ទីប្រឹក្សាជាន់ខ្ពស់នៃធនាគារពិភពលោក) និងលោកស្រី Kristina Chhim (អ្នកសំរបសំរួលការស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់នៃមជ្ឈមណ្ឌលសំរាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់) ។ ចំពោះការសិក្សាស្រាវជ្រាវត្រូវបានដឹកនាំដោយ លោកស្រី Kristina Chhim និងធ្វើឡើងដោយក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវមួយក្រុមដែលរួមមាន លោកស្រី ហាក់ សុចន្ទី, លោក ហ៊ាង ផាត, លោក ឈុត ប៊ុនថង, លោក ស៊ូ កិត្យា, លោក ជេន សុជឿន, និង លោក ហេង គឹមវណ្ណ ។ លោកស្រី Kristina Chhim ក៏ជាអ្នកដែលបានធ្វើការសិក្សាតាមឯកសារផងដែរ ដែលនេះគឺជាផ្នែកមួយបានរួមចំណែកដល់របាយការណ៍នេះ ។ ធនាគារពិភពលោក សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅដល់ការរួមចំណែកដ៏សំខាន់របស់សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាភិបាលនៅក្នុងប្រទេសដូចខាងក្រោម ដែលបានចូលរួមក្នុងការរៀបចំទំរង់នៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងផ្ដល់មតិយោបល់ទៅលើរបកគំហើញ និងការវិភាគលទ្ធផលស្រាវជ្រាវ ។ ក្នុងនោះរួមមានលោក ឱក សេរីសោភ័ក្ដិ, លោក ឈិត សំអាត, លោកបណ្ឌិត មាស នី, លោក ច័ន្ទ សុផល, លោក យេង វីរៈ, លោក យ៉ង សាំងកុមារ, លោកស្រី Jenny Pearson, លោកស្រី Carol Strickler និង លោក Gijs Koop ។ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះក៏ទទួលបានការរួមចំណែកយ៉ាងធំធេងតាមរយៈការត្រួតពិនិត្យ និងការផ្ដល់យោបល់ពី លោក Ian Porter, លោក Raja Iyer, លោកស្រី Nisha Agrawal, លោក Stephane Guimbert, លោក ឱក សេរីសោភ័ក្ដិ. លោក Andy Norton, លោក Jeff Thindwa, លោកស្រី Loty Salazar, លោក Petrarca Karetji, លោក Scott Guggenheim, លោក Bhuvan Bhatnagar, លោក Janmejay Singh, លោកស្រី Corazon (Dinky) Juliano-Soliman, លោកស្រី និល វណ្ណា , លោក Daniel Adler, លោក Luis Benveniste, លោក Tim Conway, លោកស្រី Mia Hyun, លោក ប៊ូ សារឿន និង លោក ព្រាប កុល (ដែលអ្នកទាំងអស់គ្នានេះសុទ្ធសឹងជាបុគ្គលិករបស់ធនាគារពិភពលោក) ក៏ដូចជា លោក Roger Henke, លោកស្រី Caroline Hughes, លោក ធន សារាយ និង លោកស្រី Eva Mysliwiec ។ ការពិភាក្សាជាក្រុមជាច្រើន ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខែ មេសា ឆ្នាំ២០០៨ បានផ្ដល់នូវព័ត៌មានត្រលប់ និងយោបល់ដ៏មានតំលៃជាច្រើនទៅលើសេចក្ដីព្រាងនៃរបាយ-ការណ៍នេះ ។ ធនាគារពិភពលោកសូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅដល់អ្នកតំណាងគ្រប់រូប (ជាង ៨០ នាក់) មកពីភាគីរដ្ឋាភិបាល ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវ ក្រុមអ្នកឯកទេស សមាគមវិជ្ជាជីវៈ និងសមាគមពាណិជ្ជកម្ម សហជីព សមាគមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល បណ្ដាញអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិ ដែលបានចូលរួមនៅក្នុងការពិភាក្សាទាំងនេះ ។ សូមថ្លែងអំណរគុណដល់បុគ្គលិក និងដៃគូរបស់អង្គការសេដាក ខេត្តតាកែវ ដែលបានជួយរៀបចំអោយមានការពិភាក្សាប្រកបដោយផ្លែផ្កាជាមួយអ្នកតំណាងក្រុមកសិករក្នុងមូលដ្ឋាន មេដឹកនាំសហគមន៍ អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងខេត្តតាកែវ ។ ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវសូមថ្លែងអំណរគុណជាពិសេសដល់លោកស្រី Nisha Agrawal (ប្រធានធនាគារពិភពលោកប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា) ចំពោះការដឹកនាំ និងការគាំទ្រពេញទំហឹងរបស់លោកស្រី នៅក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ ។ ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវក៏សូមថ្លែងអំណរគុណដល់ លោកស្រី អ៊ូ ណារីយ៉ា, កញ្ញា ជា លីណា (ការិយាល័យធនាគារពិភពលោកប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា) និង

លោកស្រី Nona Sachdeva (ធនាគារពិភពលោកប្រចាំតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍, ទីក្រុងវ៉ាស៊ីនតោនឌីស៊ី) សំរាប់ការគាំទ្រផ្នែករដ្ឋបាល និងភស្តុភារដ៏ប៉ិនប្រសប់ ការថតចម្លង ពិនិត្យកែសំរួល និងការចាត់ចែងត្រួតពិនិត្យការបកប្រែរបាយការណ៍ជាភាសាខ្មែរ ។ ជាចុងក្រោយ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះពុំអាចនឹងសំរេចបានឡើយប្រសិនបើគ្មានកិច្ចសហការពីរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងឆន្ទៈនៃការចូលរួមពីអ្នកផ្តល់បទសំភាសន៏ អ្នកចូលរួមនៅក្នុងការស្ទាបស្ទង់មតិ និងអ្នកចូលរួមនៅក្នុងក្រុមពិភាក្សា ដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានតំលៃរបស់ខ្លួន ដើម្បីជួយដល់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះអោយសំរេចទៅបានប្រកបដោយជោគជ័យ ។

ពាក្យសរសេរកាត់

ADHOC	សមាគមការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងអភិវឌ្ឍន៍នៅកម្ពុជា
BSO	អង្គការពន្លឺសង្គម
CAS	មជ្ឈមណ្ឌលសំរាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់
CBO	អង្គការសហគមន៍
CCC	គណៈកម្មាធិការសហប្រតិបត្តិការដើម្បីកម្ពុជា
CCHR	មជ្ឈមណ្ឌលកម្ពុជាដើម្បីសិទ្ធិមនុស្ស
CCSP	គំរោងគាំទ្រក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់
CDRI	វិទ្យាស្ថានបណ្ដុះបណ្ដាល និងស្រាវជ្រាវដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា
CEDAC	មជ្ឈមណ្ឌលសិក្សា និងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មកម្ពុជា
CIC	មជ្ឈមណ្ឌលព័ត៌មានសហគមន៍
CIDA	ភ្នាក់ងារសំរាប់ការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិកាណាដា
CLEC	មជ្ឈមណ្ឌលអប់រំច្បាប់សំរាប់សហគមន៍
COMFREL	គណៈកម្មាធិការដើម្បីការបោះឆ្នោតដោយសេរី និងយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា
COPCEL	យន្តការបង្ការទំនាស់ក្នុងការបោះឆ្នោតនៅកម្ពុជា
CSD	មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម
CSO	អង្គការសង្គមស៊ីវិល
CTSWF	សហព័ន្ធទេសចរណ៍ និង បុគ្គលិកបំរើសេវានៅកម្ពុជា
DP	ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍
DMC	ដៃប៉ាតេម៉ង់ផ្សព្វផ្សាយ និងទំនាក់ទំនង
FA	សមាគមកសិករ
FGD	ក្រុមពិភាក្សា
GTZ	សហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេសអាល្លឺម៉ង់
IEC	ព័ត៌មាន-ការអប់រំ-ទំនាក់ទំនង
INGO	អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលអន្តរជាតិ
J4P	គំរោងយុត្តិធម៌សំរាប់ជនក្រីក្រ
KAP	ក្រុមអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ
KID	វិទ្យាស្ថានខ្មែរដើម្បីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ
K-NAN	បណ្ដាញតស៊ូមតិនៃអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលខេត្តកំពង់ចាម
MC&D	ក្រុមហ៊ុនប្រឹក្សា អភិវឌ្ឍន៍ និងព័ត៌មាន

MEDiCAM	(បណ្ដាញអង្គការសុខភាពក្នុងប្រទេសកម្ពុជា)
MoEYS	ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា
MONASRI	ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច
MRD	ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ
MP	សមាជិកសភា
NDI	វិទ្យាស្ថានជាតិប្រជាធិបតេយ្យ
NEP	ភាពជាដៃគូអប់រំនៃអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល
NGO	អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល
ODA	ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស
OWSO	ការិយាល័យច្រកចេញចូលតែមួយ
PACOCO	គណៈកម្មាធិការវត្តសំរាប់ការសំរបសំរួល
PACT	អង្គការ Pact កម្ពុជា
PAP	កម្មវិធីសកម្មភាពអាទិភាព
PECSA	កម្មវិធីពង្រឹងសមត្ថភាពដើម្បីការទទួលខុសត្រូវសង្គម
PETS	ការអង្កេតពីការតាមដានចំណាយសាធារណៈ
RUPP	សកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញ
RNK	វិទ្យុជាតិកម្ពុជា
SAc	ការទទួលខុសត្រូវសង្គម
SIDA	ភ្នាក់ងារសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិស៊ុយអែត
SSC	គណៈកម្មាធិការទ្រទ្រង់សាលារៀន
TAF	មូលនិធិអាស៊ី
TI	តម្លាភាពអន្តរជាតិ
UNTAC	អាជ្ញាធរបណ្ដោះអាសន្នសហប្រជាជាតិប្រចាំប្រទេសកម្ពុជា
USAID	ភ្នាក់ងារសហរដ្ឋអាមេរិកសំរាប់ការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិ
WB	ធនាគារពិភពលោក
WMC	មណ្ឌលព័ត៌មានស្ត្រីកម្ពុជា
YCC	ក្រុមប្រឹក្សាយុវជនកម្ពុជា

មាតិកា

សង្ខេបប្រតិបត្តិ......i

១. ការរួមចំណែករបស់សង្គមស៊ីវិលចំពោះអភិបាលកិច្ចល្អនៅកម្ពុជា......i

២. ការវិភាគទៅលើលក្ខខ័ណ្ឌ និងសមត្ថភាពដើម្បីការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា......iv

៣. ការពង្រឹងការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា......xvi

១. ការរួមចំណែករបស់សង្គមស៊ីវិលចំពោះអភិបាលកិច្ចល្អនៅកម្ពុជា......១

១.ក. សេចក្តីផ្តើម......១

១.ក.១. ទិដ្ឋភាពរួមនៃរបាយការណ៍......៣

១.ក.២. វិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវ......៤

១.ខ. ទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗនៃបរិបទកម្ពុជា......៥

១.ខ.១. ដំណាក់កាលក្រោយសង្គ្រាម......៥

១.ខ.២. កត្តានយោបាយ......៦

១.ខ.៣. កត្តាវប្បធម៌-សង្គម......៩

១.ខ.៤. ទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល......១០

១.ខ.៥. សង្គមស៊ីវិល......១២

១.ខ.៦. ទំនាក់ទំនងរវាងអង្គការសង្គមស៊ីវិល និងរដ្ឋាភិបាល......១៦

១.គ. រូបភាពនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា......១៧

១.គ.១. ការរួមចំណែកដល់គោលនយោបាយ និង ផែនការសាធារណៈ......១៨

១.គ.២. ការឃ្លាំមើលចំណូលសាធារណៈ......២០

១.គ.៣. ការចូលរួមយោបល់អំពីថវិកាសាធារណៈ......២០

១.គ.៤. ការឃ្លាំមើលចំណាយសាធារណៈ...... ២១

១.គ.៥. ការកែលំអសេវាសាធារណៈ......២៣

១.គ.៦. ការត្រួតពិនិត្យវិស័យសាធារណៈ......២៥

២. ការវិភាគទៅលើលក្ខខ័ណ្ឌ និងសមត្ថភាពដើម្បីការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា......២៦

២.ក. អំពីព័ត៌មាន......២៦

២.ក.១. ប្រភពនៃព័ត៌មានសាធារណៈ......២៦

២.ក.២. ចំណាប់អារម្មណ៍ជាអាទិភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ......២៨

២.ក.៣. កង្វះការទាមទាររកព័ត៌មាន.....២៩
២.ក.៤. កង្វះតម្លាភាព និងលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានសាធារណៈ.....៣០
២.ក.៥. ប្រជាពលរដ្ឋមានព័ត៌មាន និងចំណេះដឹងតិច.....៣២
២.ក.៦. តួនាទីអង្គការសង្គមស៊ីវិលអំពីបញ្ហាព័ត៌មាន.....៣៤
២.ក.៧. អនុសាសន៍ និងសកម្មភាពដែលគួរអនុវត្ត.....៣៩
២.ខ. ការបញ្ចេញមតិ.....៤២
២.ខ.១. ការបញ្ចេញមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ.....៤២
២.ខ.២ ការផ្តល់អំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ.....៤៨
២.ខ.៣. ការពឹងផ្អែកយ៉ាងធំធេងទៅលើអ្នកដឹកនាំនៅមូលដ្ឋាន.....៤៩
២.ខ.៤. កង្វះយន្តការសំរាប់ការបញ្ចេញមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ.....៥១
២.ខ.៥. អនុសាសន៍ និងសកម្មភាពដែលគួរអនុវត្ត.....៥៩
២.គ. ការរួបរួមជាសមាគម.....៦២
២.គ.១. សមាគម និងការរួបរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ.....៦២
២.គ.២. បញ្ហាប្រឈមផ្ទៃក្នុងផ្នែកអភិបាលកិច្ចរបស់សង្គមស៊ីវិល.....៦៧
២.គ.៣. ការកសាងបណ្តាញ និងសម្ព័ន្ធភាពរបស់សង្គមស៊ីវិល.....៧១
២.គ.៤. អនុសាសន៍ និងសកម្មភាពដែលគួរអនុវត្ត.....៧៤
២.ឃ. ការចូលរួមនិងការពិភាក្សាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា.....៧៧
២.ឃ.១. ការបង្កើតបរិយាកាសអំណោយផល និងស្ថាប័ននីយកម្មនៃសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ-អង្គការសង្គមស៊ីវិល.....៧៨
២.ឃ.២. ពី "ការតស៊ូមតិ" ទៅជាការពិភាក្សាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា.....៧៩
២.ឃ.៣. ការលើកកំពស់ប្រសិទ្ធិភាពយន្តការទទួលខុសត្រូវដែលមានស្រាប់តាមរយៈការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ...៨៤
២.ឃ.៤. ការពង្រីកឱកាស និងយន្តការសំរាប់ការពិភាក្សា និងការចូលរួម.....៩២
២.ឃ.៥. អនុសាសន៍ និងសកម្មភាពដែលគួរអនុវត្ត.....៩៣
៣. ការពង្រឹងការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា.....៩៨
៣.ក. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន.....៩៨
៣.ខ. សកម្មភាពជាអាទិភាព.....៩៩
៣.ខ.១. សកម្មភាពអាទិភាពសំរាប់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា.....៩៩
៣.ខ.២. សកម្មភាពអាទិភាពសំរាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល.....១០០
៣.ខ.៣. សកម្មភាពអាទិភាពសំរាប់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍.....១០១
ឯកសារយោង.....១០៣
សទ្ទានុក្រម.....១០៩

តារាងប្រអប់

ប្រអប់ទី ១ ទិដ្ឋភាពរួមនៃអង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅកម្ពុជា -- ១៣
ប្រអប់ទី ២ ការលើកកំពស់ភាពជាដៃគូរវាងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ និងអង្គការសហគមន៍ - កម្មវិធីLAAR ------- ១៩
ប្រអប់ទី ៣ គំរោងឃ្លាំមើលថវិកាជាតិរបស់អង្គការ NGO Forum -- ២២
ប្រអប់ទី ៤ សមាគមសុខភាពភូមិ - ក្រុមអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ -- ២៤
ប្រអប់ទី ៥ រូបភាពនៃ "ទីប្រឹក្សាប្រជាពលរដ្ឋ" ដែលមានប្រជាប្រិយភាព -- ៣៨
ប្រអប់ទី ៦ ឧទាហរណ៍នៃការពង្រឹងការបញ្ចេញមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ នៅក្នុងបរិបទវិមជ្ឈការ ---------------- ៤៧
ប្រអប់ទី ៧ ឧទាហរណ៍នៃការបោះពុម្ពផ្សាយតាមតំបន់ដើម្បីជាយន្តការបញ្ចេញមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋមូលដ្ឋាន ----- ៥៤
ប្រអប់ទី ៨ សមាគមកសិកររបស់អង្គការសេដាក -- ៦៦
ប្រអប់ទី ៩ បណ្តាញតស៊ូមតិនៃអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលប្រចាំខេត្តកំពង់ចាម (K-NAN) ---------------------- ៧២
ប្រអប់ទី១០ គំរោង "បណ្តាញអ្នកភូមិ" ដែលគាំទ្រដោយអង្គការ GTZ -- ៧៣
ប្រអប់ទី១១ ការលំបាកនៅក្នុងការផ្លាស់ប្តូរពី "ស្ថានភាពសង្គមបច្ចុប្បន្ន" អោយទៅជា "ចលនាសង្គម" ------------ ៨១
ប្រអប់ទី១២ គំរោងគាំទ្រក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ -- ៨៦
ប្រអប់ទី១៣ បទពិសោធន៍របស់សមាគមទ្រទ្រង់សាលារៀន និងគណៈកម្មការទ្រទ្រង់សាលារៀនខេត្តកំពង់ធំ ------- ៨៩

តារាងរូបភាព

រូបភាពទី ១ ឧទាហរណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា -- ១៧
រូបភាពទី ២ ប្រភពសំខាន់ៗនៃព័ត៌មានសាធារណៈ -- ២៧
រូបភាពទី ៣ ប្រភពសំខាន់ៗនៃព័ត៌មានសាធារណៈសំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋដែល "ក្រីក្របំផុត" -------------------- ២៨
រូបភាពទី ៤ ចំណាប់អារម្មណ៍ជាអាទិភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ទាក់ទងទៅនឹងព័ត៌មានសាធារណៈ ---------------- ២៩
រូបភាពទី ៥ ការយល់ដឹងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋអំពីច្បាប់ (បែងចែកទៅតាមភេទ) ---------------------------- ៣៣
រូបភាពទី ៦ ការយល់ដឹងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋអំពីថវិកាជាតិ -- ៣៣
រូបភាពទី ៧ ការយល់ដឹងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋអំពីថវិកាក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ---------------------------- ៣៤
រូបភាពទី ៨ កំរិតនៃសកម្មភាព សមត្ថភាព និងភាពសំខាន់របស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលអំពីព័ត៌មានសាធារណៈ- ការងារផ្សព្វផ្សាយ -- ៣៥
រូបភាពទី ៩ ស្ទង់វាយតំលៃលើសមត្ថភាពរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលទាក់ទងទៅនឹងការទទួលខុសត្រូវសង្គម ------ ៣៦
រូបភាពទី ១០ ភាគរយនៃប្រជាពលរដ្ឋដែលបានចូលរួមកិច្ចប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ -------------------- ៤៣
រូបភាពទី ១១ ហេតុផលរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការមិនចូលរួមកិច្ចប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ------------------- ៤៤
រូបភាពទី ១២ ហេតុផលរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការមិនចូលរួមកិច្ចប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ (តាមអាយុ) ------ ៤៤

រូបភាពទី ១៣ ចរិតលក្ខណៈនៃការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងកិច្ចប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ -----------------៤៥
រូបភាពទី ១៤ ទស្សនៈប្រជាពលរដ្ឋអំពីអ្នកដែលអាចការពារពួកគេពីការបង់ថ្លៃឈ្នួលក្រៅផ្លូវការទៅអោយអាជ្ញាធរ ---៤៩
រូបភាពទី ១៥ ឥទ្ធិពលរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទៅលើការសំរេចចិត្តអំពីថវិកាជាតិ -------------------------------៤៩
រូបភាពទី ១៦ តើប្រជាពលរដ្ឋត្រូវប្តឹងទៅនរណាអំពីបញ្ហាសេវាសាធារណៈ? ------------------------------៥០
រូបភាពទី ១៧ កំរិតសមាជិកភាពនៅក្នុងអង្គការសង្គមស៊ីវិល --៦២
រូបភាពទី ១៨ សមាជិកភាពរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលតាមអាយុ ---៦៣
រូបភាពទី ១៩ សមាជិកភាពរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលតាមតំបន់---៦៣
រូបភាពទី ២០ សមាជិកភាពរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលតាមប្រភេទអង្គការ និងអាយុ ------------------------៦៤
រូបភាពទី ២១ ស្វ័យវាយតំលៃរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលអំពីការគ្រប់គ្រងផ្ទៃក្នុង --------------------------៧០
រូបភាពទី ២២ ឥទ្ធិពលរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលតាមការយល់ឃើញរបស់ខ្លួនទៅលើដំណើរការអភិបាលកិច្ច -------៨០
រូបភាពទី ២៣ ការយល់ឃើញរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលអំពីឧបសគ្គចំពោះគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្នែកទទួលខុសត្រូវសង្គម --- ៨២
រូបភាពទី ២៤ ប្រភេទគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្នែកការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ន--------------------៨៣
រូបភាពទី ២៥ តំរូវការសមត្ថភាពរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដើម្បីកែលំអសកម្មភាពទទួលខុសត្រូវសង្គម ---------៨៤
រូបភាពទី ២៦ ការរីកចំរើនជុំវិញការឆ្លើយតបរបស់អាជ្ញាធរឃុំ-សង្កាត់ ----------------------------------៨៦
រូបភាពទី ២៧ ការយល់ដឹងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋអំពីគណៈកម្មាធិការគាំទ្រសាលារៀន -------------------------៨៨

សង្ខេបប្រតិបត្តិ

១. ការរួមចំណែករបស់សង្គមស៊ីវិលចំពោះអភិបាលកិច្ចល្អនៅកម្ពុជា

១.ក. សេចក្តីផ្តើម

១. អភិបាលកិច្ចត្រូវបានទទួលស្គាល់ថាជាបញ្ហាប្រឈមយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរបំផុតចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍នៅកម្ពុជា ។ កិច្ចការអភិបាលកិច្ចល្អតំរូវអោយមានមិនត្រឹមតែការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់រដ្ឋាភិបាលប៉ុណ្ណោះទេ ក៏ប៉ុន្តែក៏តំរូវអោយមានផងដែរនូវការទាមទារយ៉ាងសកម្មពីប្រជាពលរដ្ឋ និងសង្គមស៊ីវិល ។ បច្ចុប្បន្ននេះរាជរដ្ឋាភិបាលមានគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្សេងៗ ដើម្បីកែលំអអភិបាលកិច្ច ដោយផ្តើមចេញពី "ផ្នែកខាងក្នុង" ។ ការសិក្សានេះផ្តោតជាសំខាន់ទៅលើតួនាទី (សិទ្ធិ និងករណីយកិច្ច) របស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលក្នុងការជំរុញនូវ *ការទាមទារ* ប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព *អោយមានអភិបាលកិច្ចល្អ* ។

២. *ការទទួលខុសត្រូវសង្គម* សំដៅដល់បណ្តុំសកម្មភាព និងយន្តការទាំងឡាយ (លើសពីការបោះឆ្នោត) ដែលប្រជាពលរដ្ឋអាចយកមកប្រើប្រាស់ដើម្បីជួយអោយរដ្ឋាភិបាលកាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាព និងមានការទទួលខុសត្រូវ ហើយក៏សំដៅដល់សកម្មភាពនានារបស់រដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងតួអង្គដទៃទៀតក្នុងសង្គម ដែលលើកកំពស់ ឬបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលអោយមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបែបនេះដែរ ។ តួយ៉ាងនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គមរួមមាន កិច្ចខិតខំរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ឬអង្គការសង្គមស៊ីវិលក្នុងការ :

- ទទួលព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់អំពីកម្មវិធី សកម្មភាព និងគំរោងថវិការបស់រដ្ឋាភិបាល (ដូចជាតាមរយៈការទទួលបានឯកសារ ឬចូលរួមក្នុងកិច្ចប្រជុំសាធារណៈ)
- សំដែងចេញជាសាធារណៈនូវមតិយោបល់ និងតំរូវការរបស់ខ្លួន (ដូចជាតាមរយៈការស្ទាបស្ទង់មតិជាសាធារណៈ វេទិកាសាធារណៈ ឬកម្មវិធី "ជជែកពិភាក្សា" តាមវិទ្យុ)
- វិភាគ និងផ្តល់យោបល់ទៅលើឯកសារសាធារណៈសំខាន់ៗ (ដូចជាការវិភាគដោយឯករាជ្យទៅលើគោលនយោបាយ ឬគំរោងថវិកា)
- ឃ្លាំមើលការចំណាយសាធារណៈ (ដូចជាថវិកាសំរាប់សាលារៀន ឬមូលនិធិក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់)
- ឃ្លាំមើល និងវាយតំលៃទៅលើសេវាកម្មនានារបស់រដ្ឋ (ដូចជាការធ្វើសវនកម្មសង្គម ប័ណ្ណរាយការណ៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ឬប័ណ្ណដាក់ពិន្ទុរបស់សហគមន៍)
- ពិនិត្យមើលទៅលើសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល (ដូចជា តាមរយៈការយកព័ត៌មានបែបស៊ើបអង្កេត ឬការស្ទាបស្ទង់មតិអំពីអំពើពុករលួយ)
- រួមចំណែកក្នុងដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្តជាសាធារណៈ (ដូចជា ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ឬអង្គការសង្គមស៊ីវិល នៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាសាធារណៈ ឬក្រុមការងារផ្សេងៗ) ។

៣. វិធីសាស្ត្រដូចរៀបរាប់ខាងលើនេះ ពុំមែនដើរតួនាទីជំនួសយន្តការផ្លូវការនៃការទទួលខុសត្រូវនោះទេ ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញគឺជាការបំពេញបន្ថែម និងពង្រឹងដល់យន្តការផ្លូវការទាំងនោះ ។ ដូច្នេះហើយ ការសិក្សានេះគឺធ្វើការវាយតំលៃទៅលើការអនុវត្តន៍ការទទួលខុសត្រូវសង្គមនាពេលបច្ចុប្បន្ននៅកម្ពុជា ដោយកំណត់រកឧបសគ្គ និងឱកាសចំបងៗ ព្រមទាំងផ្តល់ជាយោបល់ពីការកែតំរូវ និងសកម្មភាពជាអាទិភាពដែលគួរអនុវត្តន៍ ។

១.២. និដ្ឋភាពសំខាន់ៗនៃបរិបទកម្ពុជា

៤. ស្ថានភាពនៃការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា បានទទួលរងនូវឥទ្ធិពលពីកត្តាបរិបទសំខាន់ៗមួយចំនួន ។ *សង្គ្រាមដែលទើបបញ្ចប់នាពេលថ្មីៗ* បានធ្វើអោយសេចក្តីទុកចិត្ត និងសាមគ្គីភាពសង្គមធ្លាក់ចុះ ព្រមទាំងធ្វើអោយសកម្មភាពរួមរបស់សហគមន៍ ជាពិសេសនៅតំបន់ជនបទ មានការថយចុះ ។ សង្គ្រាមដ៏រ៉ាំរ៉ៃនោះក៏បានបំបាក់ស្មារតីប្រជាពលរដ្ឋអោយមានការខ្លាចរអារចំពោះអាជ្ញាធរ និងធ្វើអោយពួកគេមានសេចក្តីប្រាថ្នាយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចង់បានសន្តិភាព និងភាពសុខុដុមក្នុងសង្គម ។

៥. *កត្តានយោបាយ* ក៏មានឥទ្ធិពលយ៉ាងធំធេងទៅលើការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការទទួលខុសត្រូវសង្គមផងដែរ ។ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យពហុបក្សបានលេចជារូបរាងឡើងហើយមែន ប៉ុន្តែនៅមានលក្ខណៈក្មេងខ្ចីនិងដោយអន្ទើនៅឡើយ ។ បើទោះបីជារចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយកំពុងតែមានការផ្លាស់ប្តូរគួរអោយកត់សំគាល់ក្តី ក៏រដ្ឋបាលរបស់កម្ពុជានៅតែបន្តទទួលរងឥទ្ធិពលពីការគ្រប់គ្រងតាមបែបប្រពៃណី និងតាមបែបទំនាក់ទំនងចៅហ្វាយនាយ-កូនចៅនៅឡើយ ។ អំណាចច្រើនតែត្រូវបានប្រមូលផ្តុំនៅក្នុងដៃបុគ្គល ជាជាងនៅក្នុងស្ថាប័ន ដែលកត្តានេះបង្កអោយប្រជាពលរដ្ឋមានការលំបាកក្នុងការពឹងផ្អែកទៅលើយន្តការការិយាធិប-តេយ្យ ។ ប្រពៃណីនៃការទទួលខុសត្រូវ "ពីថ្នាក់ក្រោមចំពោះថ្នាក់លើ" ជាជាង "ពីថ្នាក់លើចំពោះថ្នាក់ក្រោម" ដ៏តឹងរ៉ឹងបានបង្កអោយមាននូវបញ្ហាប្រឈមមួយ ។ ប៉ុន្តែដំណើរការវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនាពេលបច្ចុប្បន្នបានផ្តល់នូវឱកាសដ៏សំខាន់មួយដើម្បីធ្វើអោយរដ្ឋាភិបាល "កាន់តែបានខិតជិតប្រជាជន" ។

៦. *កត្តាសង្គម និងវប្បធម៌* មានឥទ្ធិពលយ៉ាងសំខាន់ ហើយបច្ចុប្បន្ននេះក៏កំពុងស្ថិតក្នុងសភាពប្រែប្រួលផងដែរ ។ ប្រពៃណីនៃសង្គមកម្ពុជា មានឋានានុក្រមច្បាស់លាស់ ដោយសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើការគោរពចំពោះអាជ្ញាធរ ហើយពុំសូវរាប់ស្ត្រី និងក្រុមដទៃទៀតដែលពុំសូវមានអំណាចបញ្ចូលទៅក្នុងដំណើរការសំរេចចិត្តជាសាធារណៈឡើយ ។ បើទោះបីជាសព្វថ្ងៃនេះមានការផ្លាស់ប្តូរខ្លះនៅក្នុងចំណោមយុវជនផ្នែកឥរិយាបថ និងគុណតំលៃក្តី ក៏វិធីសាស្ត្រនានាសំរាប់លើកកំពស់ការត្រួតពិនិត្យ និងឃ្លាំមើលយ៉ាងសកម្មរបស់ប្រជាជនទៅលើសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល នឹងជួបប្រទះបញ្ហាប្រឈមស្រួចស្រាល់ ។

៧. *ទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល* ក៏កំពុងតែវិវត្តន៍គួរអោយកត់សំគាល់ផងដែរ ប៉ុន្តែប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាជាច្រើន ជាពិសេសអ្នកដែលមានវ័យចំណាស់ និងប្រជាពលរដ្ឋដែលរស់នៅតំបន់ជនបទ ច្រើនតែមានទស្សនៈបែបបិតុនិយមយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះរដ្ឋាភិបាល ពោលគឺផ្តល់ការទុកចិត្តអោយរដ្ឋាភិបាលជាអ្នកធ្វើការសំរេចចិត្តជំនួសខ្លួន ។ ហេតុដូច្នេះហើយពួកគាត់ពុំសូវគិតគូរច្រើនពីបញ្ហាសិទ្ធិប្រជាពលរដ្ឋ ការផ្តល់អំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ឬអំពីកាតព្វកិច្ចរបស់មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលដែលជាអ្នកបំពេញភារ-កិច្ចនោះទេ ។

៨. *សង្គមស៊ីវិល* នៅកម្ពុជាក៏ជាផលមួយនៃប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ពិសេសផ្នែកនយោបាយ និងសង្គមរបស់ប្រទេសនេះដែរ ។ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលមានលក្ខណៈជាអាជីពភាគច្រើននៅកម្ពុជាសព្វថ្ងៃនេះ មួយចំណែកធំកើតឡើងដោយសារឥទ្ធិពល និងជំនួយផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុពីម្ចាស់ជំនួយអន្តរជាតិ ជាជាងដោយសារការបើកចំហបន្តិចម្តងៗនៃឱកាសបែបប្រជាធិបតេយ្យ ការរីកដុះដាលដោយឯកឯងនៃអង្គការសហគមន៍ ការកកើតមាននូវវប្បធម៌ស្ម័គ្រចិត្តនិងសកម្មជនសង្គម ឬសមាគមសប្បុរសធម៌របស់មនុស្សក្នុងវណ្ណៈកណ្តាល ។ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមានការពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំងទៅលើម្ចាស់ជំនួយ ហើយភាគច្រើនមិនសូវមានការផ្សារភ្ជាប់ជាមួយសហគមន៍មូលដ្ឋានឡើយ ។ ប្រសិនបើសង្គមស៊ីវិល ត្រូវបានចាត់ទុកថាជា "ដែនសាធារណៈដែលប្រជាពលរដ្ឋអាចប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាដោយសេរីដើម្បីលើកកំពស់ផលប្រយោជន៍រួម" នោះ អញ្ចឹងសង្គមស៊ីវិលនៅកម្ពុជានៅមានភាពទន់ខ្សោយនៅឡើយ ។ ការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នាជាលក្ខណៈស្ថាប័នរវាងអង្គការសង្គមស៊ីវិលកម្ពុជាជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាល នៅមានកំរិតតិចតួចណាស់ ។

១.គ. រូបភាពនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា

៩. អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលបានរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ដល់ការកើតមាននៃវប្បធម៌ប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជា ជាពិសេសតាមរយៈការលើកកំពស់ការយល់ដឹង និងសកម្មភាពបណ្តុះបណ្តាល ប៉ុន្តែបើនិយាយពី*ការរួមចំណែករបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលចំពោះអភិបាលកិច្ចល្អ* តាមរយៈការស្វែងរក និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីរដ្ឋាភិបាល ការចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការពិភាក្សា និងការសំរេចចិត្ត ក៏ដូចជាការធ្វើអោយរដ្ឋាភិបាលមានការទទួលខុសត្រូវនោះ គឺនៅមានលក្ខណៈថ្មីថ្មោងនៅឡើយ ហើយមានបញ្ហាប្រឈមច្រើន ។

១០. បើទោះបីគំនិតផ្តួចផ្តើមផ្នែកការទទួលខុសត្រូវសង្គម ទើបតែកើតមាននៅកម្ពុជាក្តី ក៏ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញសកម្មភាពការងារផ្នែកទទួលខុសត្រូវសង្គម (ក្នុងទ្រង់ទ្រាយតូចៗ) ជាច្រើនទាំងនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងថ្នាក់ជាតិ ដែលមានគោលបំណង :

- រួមចំណែកដល់គោលនយោបាយ និងផែនការសាធារណៈ (ឧទាហរណ៍ : កិច្ចខិតខំរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលក្នុងការផ្តល់មតិយោបល់ដល់ការរៀបចំគោលនយោបាយថ្នាក់ជាតិ ឬសំរបសំរួលអោយប្រជាពលរដ្ឋបានចូលរួមនៅក្នុងការរៀបចំផែនការរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់) ។
- ឃ្លាំមើលចំណូលសាធារណៈ (ឧទាហរណ៍ : យុទ្ធនាការ "បោះពុម្ពផ្សាយនូវអ្វីដែលអ្នកបានចំណាយ"ដែលទើបដំណើរការថ្មីៗ) ។
- មានឥទ្ធិពលទៅលើគំរោងថវិកាសាធារណៈ (ឧទាហរណ៍ : នាពេលថ្មីៗនេះ *វេទិកាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល* បានបង្កើតអោយមានគំរោងឃ្លាំមើលថវិកាជាតិ) ។
- ឃ្លាំមើលចំណាយសាធារណៈ (ឧទាហរណ៍ : *កិច្ចខិតខំរបស់* បណ្តាញភាពជាដៃគូអប់រំនៃអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ក្នុងការឃ្លាំមើលការចំណាយសាធារណៈនៅក្នុងវិស័យអប់រំ) ។
- កែលំអសេវាសាធារណៈ (ឧទាហរណ៍ : ក្រុមអភិវឌ្ឍន៍ភូមិបានបង្កើតគណៈកម្មាធិការសមាគមសុខភាពភូមិ) ។

- ផ្តល់ការត្រួតពិនិត្យជាសាធារណៈ (ដូចជា គណៈកម្មាធិការត្រួតពិនិត្យឃុំ-សង្កាត់ ដែលឧបត្ថម្ភដោយអង្គការ PACT ការណែនាំអោយប្រើប្រាស់នូវ *របាយការណ៍ចំណាត់ថ្នាក់របស់ប្រជាពលរដ្ឋ* ដោយគាំទ្រក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ និងការឃ្លាំមើលសភា ព្រមទាំងការសិក្សាពីអំពើពុករលួយ ដោយមជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម) ។

១១. គិតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះការអនុវត្តន៍គំនិតផ្តួចផ្តើមស្តីពីការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា នៅមានប្រសិទ្ធិភាពតិចតួចនៅឡើយ ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក្តី ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា មានការចាប់អារម្មណ៍ និងឆន្ទៈច្រើនក្នុងការពង្រីក និងជំរុញសកម្មភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល ហើយនិងប្រសិទ្ធិភាពក្នុងវិស័យនេះ ។

២. ការវិភាគទៅលើលក្ខខណ្ឌ និងសមត្ថភាពដើម្បីការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា

១២. ការសិក្សាបានកំណត់នូវផ្នែកសំខាន់ៗនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម ហើយបានរកឃើញនូវកត្តាអំណោយផល និងកត្តារាំងស្ទះ ព្រមជាមួយនឹងចំណុចខ្លាំង និងបញ្ហាប្រឈម នៅក្នុងផ្នែកនីមួយៗដូចខាងក្រោម :

- *ព័ត៌មាន* - តើប្រជាពលរដ្ឋអាចទទួលបាន និងបង្កើតនូវព័ត៌មានដែលពាក់ព័ន្ធនឹងខ្លួនគេបានដែរឬទេ?
- *ការបញ្ចេញមតិ* — តើប្រជាពលរដ្ឋអាចសំដែងពីកង្វល់ និងបង្ហាញពីអាទិភាពរបស់ខ្លួនបានដែរឬទេ (ដោយមានការជ្រោមជ្រែងពីអង្គការសង្គមស៊ីវិល)?
- *ការរួបរួមជាសមាគម* - តើប្រជាពលរដ្ឋអាចបង្កើតជាសមាគម ហើយប្រើប្រាស់សមាគមនោះដើម្បីប្រមូលផ្តុំមតិ និងសំដែងចេញនូវមតិយោបល់ទាំងនោះបានដែរឬទេ?
- *ការចូលរួម និងការពិភាក្សាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា* - តើប្រជាពលរដ្ឋអាចផ្សារភ្ជាប់ទំនាក់ទំនង និងចូលរួមក្នុងដំណើរការសំរេចចិត្តជាសាធារណៈបានដែរឬទេ?

២.ក. អំពីព័ត៌មាន

១៣. កត្តាអំណោយផលដ៏សំខាន់មួយសំរាប់ការទទួលខុសត្រូវសង្គម គឺការដែលប្រជាពលរដ្ឋមាននូវ *ព័ត៌មានសាធារណៈ* ដែលត្រឹមត្រូវ និងពាក់ព័ន្ធដល់ពួកគេ ។ កាលបើប្រជាពលរដ្ឋពុំមានលទ្ធភាពទទួលបាន ឬបង្កើតព័ត៌មានអំពីគោលនយោបាយ និងនីតិវិធី គំរោងថវិកា ការចំណាយ កម្មវិធីនិងសេវាសាធារណៈទេ នោះពួកគេពុំមានគំនិតយោបល់សំរាប់ចូលរួមក្នុងការពិភាក្សាជាសាធារណៈ ឬឃ្លាំមើលសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល ឬចរចារជាមួយមន្ត្រីសាធារណៈអោយមានប្រសិទ្ធិភាពឡើយ ។ បទពិសោធន៍ជាទូទៅបង្ហាញថា បើទោះបីនៅគ្រាដំបូងរដ្ឋាភិបាលតែងមានភាពស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការចែករំលែកព័ត៌មានក៏ដោយ ក៏ទីបំផុតភាពជឿជាក់ និងទំនុកចិត្តពីសាធារណៈដែលទទួលបានពីការចែករំលែកព័ត៌មាន បានធ្វើអោយរដ្ឋាភិបាលស្ងប់ចិត្តដោយសារតែអត្ថប្រយោជន៍នៃតម្លាភាពបែបនោះ ។

១៤. ទាក់ទងនឹងបញ្ហាព័ត៌មានសំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋ ការស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញទាំងឱកាស និងបញ្ហាប្រឈមសំខាន់ៗមួយចំនួននៅក្នុងបរិបទកម្ពុជា ។ ឱកាសសំខាន់ៗរួមមានការផ្សាយនៃវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ដែលគ្របដណ្តប់នូវវិសាលភាពធំទូលាយ ហើយនិងប្រការដែលប្រជាពលរដ្ឋបានបង្ហាញពីការអារម្មណ៍របស់គេចំពោះព័ត៌មានសាធារណៈ (ជាពិសេសព័ត៌មានស្តីពីបញ្ហានៅមូលដ្ឋាន

ដែលផលប៉ះពាល់ផ្ទាល់ដល់សុខុមាលភាពរូបវន្តរបស់ពួកគេ) ។ ក្រៅពីនេះប្រជាពលរដ្ឋក៏គិតថា វាជាការសំខាន់ណាស់ដែលពួកគេ គួរទទួលបានព័ត៌មាន ។រីឯ*បញ្ហាប្រឈមចំបងៗ*រួមមាន :

១៥. *កង្វះការទាមទាររកព័ត៌មាន* - បើទោះបីប្រជាពលរដ្ឋមានការចាប់អារម្មណ៍ និងអោយតំលៃទៅលើព័ត៌មានសាធារណៈក៏ដោយ ក៏ការទាមទាររកព័ត៌មានសារធារណៈទាំងនោះពីសំណាក់ប្រជាពលរដ្ឋ នៅមានកំរិតតិចតួចនៅឡើយ ។ បញ្ហានេះកើតឡើងដោយសារកង្វះការយល់ដឹងអំពីសិទ្ធិក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាន ភាពស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការស្នើសុំព័ត៌មានដែលមានលក្ខណៈ "រសើប" និងកង្វះការយល់ដឹងអំពីវិធីស្វែងរកព័ត៌មាន ឬវិធីប្រើប្រាស់ព័ត៌មានដើម្បីនាំអោយមានការផ្លាស់ប្តូរ ។ ការស្រាវជ្រាវបានរកឃើញនូវការយល់ឃើញជាទូទៅថា បញ្ហាអភិបាលកិច្ចគឺពុំមែនជារឿងដែលប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញត្រូវខ្វល់ខ្វាយឡើយហើយបញ្ហាបែបនេះ រួមជាមួយនឹងបញ្ហាផ្នែកសេវាសាធារណៈផង គឺមានតែថ្នាក់លើទេដែលអាចដោះស្រាយបាន ។

១៦. *កង្វះនូវតម្លាភាព និងលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានសាធារណៈ* - នៅកម្ពុជា បញ្ហាកង្វះនូវការទាមទារដ៏សកម្មរកព័ត៌មាន គឺត្រូវបានធ្វើអោយធ្ងន់ធ្ងរថែមទៀត ដោយសាររដ្ឋាភិបាលពុំសូវមានតម្លាភាព ហើយលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានសាធារណៈក៏នៅមានកំរិតទាបដែរ ។ នៅក្នុងសង្គមកម្ពុជា ពុំមានទំលាប់ក្នុងការចែករំលែកព័ត៌មានសាធារណៈជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធ ឬជាលក្ខណៈផ្លូវការឡើយ ឯច្បាប់ស្តីពីការទទួលបានព័ត៌មានក៏ពុំទាន់ត្រូវបានអនុម័តដែរ ។ ហេតុដូច្នេះហើយ មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលពុំមានទំលាប់ក្នុងការចែករំលែកព័ត៌មានឡើយ ហើយពួកគេពុំមានអារម្មណ៍ថាមានសុវត្ថិភាពទេ ក្នុងការសំរេចចិត្តថាព័ត៌មានបែបណាដែលអាច ឬគួរចែករំលែកទៅខាងក្រៅ ជាពិសេសចំពោះមន្ត្រីរាជការនៅថ្នាក់ក្រោម ។ ជាងនេះទៀត ពួកគេតែងមានការស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការបញ្ចេញព័ត៌មានដែលមានលក្ខណៈ "រសើប" ។ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា លទ្ធភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ (ដូចជាអំពី ចំណូល គំរោងថវិកា និងចំណាយរបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា) គឺកាន់តែមានតិចតួចទៅទៀត ។

១៧. *ប្រជាពលរដ្ឋមានព័ត៌មាន និងចំណេះដឹងតិច* - ដោយសារមូលហេតុដូចខាងលើនេះហើយ ការស្រាវជ្រាវបានរកឃើញថា ជាទូទៅប្រជាពលរដ្ឋមានព័ត៌មាន និងចំណេះដឹងតិចតួចអំពីវិស័យសាធារណៈ ហើយការយល់ដឹងរបស់ពួកគេអំពីផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈរឹតតែមានកំរិតទាបទៅទៀត ។ ចំណែកឯនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន បើទោះបីជាជាទូទៅប្រជាពលរដ្ឋមានការយល់ដឹងល្អបង្គួរអំពីក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ក៏ដោយ ក៏ពួកគេនៅតែមិនសូវដឹងអំពីថវិកា និងការចំណាយរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ដែរ ។ ជាងនេះទៀត បើទោះបីអ្នកដែលក្រុមស្រាវជ្រាវបានជួបនៅក្នុងក្រុមពិភាក្សា បានបង្ហាញពីការចាប់អារម្មណ៍របស់គេចំពោះព័ត៌មានអំពីថវិកាឃុំ-សង្កាត់ និងរបៀបចំណាយធនធានយ៉ាងណាក្តី ក៏ពួកគេបានអោយដឹងថាព័ត៌មានបែបនេះពិបាកនឹងរកបានណាស់ ហើយក៏ពុំមែនសំរាប់ផ្តល់ជូនប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញដែរ ។ ការដែលប្រជាពលរដ្ឋពុំសូវមានសេចក្តីក្លាហាន និងអំណាច ក៏ជាកត្តាមួយបន្ទុចបង្អាក់ដល់ការទាមទាររកព័ត៌មានដែរ ។

១៨. *ភាពទន់ខ្សោយនៃតួនាទីរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលផ្នែកព័ត៌មាន* - ការរួមចំណែកក្នុងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានសាធារណៈដែលពាក់ព័ន្ធហើយនិងការអប់រំប្រជាពលរដ្ឋអំពីបញ្ហាចំបងៗក្នុងផ្នែកសាធារណៈគឺជាតួនាទីស្នូលរបស់សង្គមស៊ីវិល ។តែទោះជាយ៉ាងណាក្តី នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា តួនាទីរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលធ្វើការផ្នែកអភិបាលកិច្ច ក្នុងការស្វែងរក បង្កើត ប្រើប្រាស់ និងចែក

រំលែកព័ត៌មាន គឺកំពុងលេចឡើងយ៉ាងសន្សឹមៗ ហើយស្ថិតក្នុងសភាពទន់ខ្សោយនៅឡើយ ។ មានអង្គការសង្គមស៊ីវិលតែមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះ ដែលបានអភិវឌ្ឍជំនាញឯកទេសផ្នែក *ព័ត៌មាន-ការអប់រំ-ទំនាក់ទំនង* (IEC) និងផ្នែកផ្សព្វផ្សាយទាក់ទងទៅនឹងប្រធានបទអភិបាលកិច្ច ឬការទទួលខុសត្រូវសង្គម ។ រីឯកិច្ចខិតខំជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធក្នុងការស្វែងរក និងវិភាគព័ត៌មានទាក់ទងនឹងរដ្ឋាភិបាល ឬបង្កើត និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដែលទទួលបានពីការស្រាវជ្រាវឯករាជ្យ ឬមតិយោបល់របស់ប្រជាពលរដ្ឋ គឺកំរនឹងឃើញមានណាស់ ។ ការសិក្សានេះបានរកឃើញថា បើសូម្បីនៅក្នុងចំណោមអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលអាជីពក្តី ក៏អង្គការទាំងនេះមានព័ត៌មាន និងចំណេះដឹងពីវិស័យសាធារណៈក្នុងកំរិតដ៏តិចតួចដែរ ។ បុគ្គលិកនៃអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលអាជីពដែលត្រូវបានធ្វើការស្ទាបស្ទង់មតិបានបង្ហាញថាពួកគេមានព័ត៌មាន-ចំណេះដឹងតិចតួចអំពីគោលនយោបាយ នីតិវិធី និងថវិកាសាធារណៈ ។

១៩. *អនុសាសន៍* ចំនួន៣ត្រូវបានស្នើឡើងដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមទាំងនេះ

អនុសាសន៍ ក.១- ជំរុញអោយប្រជាពលរដ្ឋអោយមានការទាមទារជំរុញសកម្មនូវព័ត៌មានសាធារណៈ

ឧទាហរណ៍ តាមរយៈ

- ការលើកទឹកចិត្តអង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលធ្វើការនៅតាមសហគមន៍ (ក្នុងវិស័យផ្សេងៗ) អោយបញ្ចូលនូវផ្នែក "ព័ត៌មានសាធារណៈ" ទៅក្នុងកម្មវិធីរបស់ខ្លួន (ដូចជាចែករំលែកជាមួយសមាជិក និងក្រុមគោលដៅ នូវព័ត៌មានស្តីពីច្បាប់ គោលនយោបាយ ផែនការ និងថវិកាសាធារណៈ ដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងសកម្មភាពបច្ចុប្បន្ន) ។
- ការលើកកំពស់ការចាប់អារម្មណ៍នៅក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញ អំពីបញ្ហាអភិបាលកិច្ច តាមរយៈយុទ្ធនាការ IEC ដែលមានព័ត៌មានអំពីស្ថាប័ន និងដំណើការអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាន ក៏ដូចជាអំពីគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាននៃលទ្ធិប្រជាធិប-តេយ្យ សិទ្ធិ ព្រមទាំងករណីយកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។
- ការជំរុញសកម្មភាពនានាឈានទៅអនុម័តច្បាប់ស្តីពីការទទួលបានព័ត៌មានសាធារណៈ និងផ្សព្វផ្សាយជូនប្រជាពលរដ្ឋអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេចំពោះព័ត៌មាន ។

អនុសាសន៍ ក.២- លើកកំពស់លទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានដែលពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់នឹងសុខមាលភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ជាពិសេសនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ (ថ្នាក់ឃុំ ស្រុក និងខេត្ត)។

ឧទាហរណ៍ តាមរយៈ

- ការណែនាំអោយប្រើប្រាស់នូវក្រមនៃការអនុវត្តន៍ស្តីពីលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានអំពីរដ្ឋាភិបាល ។
- ការណែនាំដល់អ្នកផ្តល់សេវានៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន (ដូចជា សាលារៀន និងមណ្ឌលសុខភាព) អោយចែករំលែកជាសាធារណៈនូវព័ត៌មានអំពីថវិកា និងការចំណាយ ។
- ការឃ្លាំមើល និងការគាំទ្រដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ទាក់ទងនឹងការប្រតិបត្តិតាមនូវគោលការណ៍នៃការធ្វើផែនការដែលមានការចូលរួម និងតម្លាភាពនៃការគ្រប់គ្រងថវិកា ។

អនុសាសន៍ ក.៣- លើកកំពស់ចំណេះដឹងរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលលើវិស័យសាធារណៈ/រដ្ឋាភិបាល និងកសាងសមត្ថភាពពួកគេក្នុងការធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវដោយឯករាជ្យ វិភាគ និងរៀបចំសំភារៈIEC សំរាប់គោលបំណងការងារទទួលខុសត្រូវសង្គម ។

ឧទាហរណ៍ តាមរយៈ

- ការរៀបចំសិក្ខាសាលាចែករំលែកព័ត៌មាន ដើម្បីជួយលើកកំពស់ចំណេះដឹងរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលជាប្រតិបត្តិករ ទាំងអស់អំពីច្បាប់ គោលនយោបាយ និងនីតិវិធីរដ្ឋបាលសាធារណៈដែលពាក់ព័ន្ធ ។ល។
- ការលើកកំពស់ និងគាំទ្រភាពជាដៃគូ ដែលក្នុងនោះអង្គការសង្គមស៊ីវិលអាចសហការជាមួយបណ្តាក្រសួង ដើម្បីកែសំរួលព័ត៌មានសាធារណៈ អោយមានខ្លឹមសារសាមញ្ញសំរាប់ផ្សព្វផ្សាយ ។
- ការបណ្តុះបណ្តាលដល់អង្គការសង្គមស៊ីវិលផ្នែកសិក្សាស្រាវជ្រាវ វិភាគ ទំនាក់ទំនង និងសកម្មភាពអប់រំសាធារណៈ ។
- ការលើកកំពស់ និងគាំទ្រអោយមានទំនាក់ទំនងកាន់តែល្អប្រសើររវាងអង្គការសង្គមស៊ីវិល និងតួអង្គនានានៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ។

២.ខ. អំពីការបញ្ចេញមតិ

២០. សមត្ថភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការ *បញ្ចេញមតិ* អំពីទស្សនៈ សេចក្តីត្រូវការ និងការព្រួយបារម្ភរបស់ពួកគេ ដើម្បីអោយអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាលបានដឹងកាន់តែច្បាស់អំពីអាទិភាពរបស់ពួកគេនោះ គឺជាផ្នែកសំខាន់មួយទៀតនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម ។ ប្រសិនបើប្រជាពលរដ្ឋមិនពេញចិត្តចំពោះសេវាសាធារណៈ ឬគិតថាសិទ្ធិរបស់ពួកគេត្រូវបានបំពាន ប៉ុន្តែពួកគេគ្មានមធ្យោបាយ "សំដែងចេញ" នូវបទពិសោធន៍ និងក្តីបារម្ភទាំងនោះទេ អញ្ចឹងលទ្ធភាពឈានទៅរកការផ្លាស់ប្តូរជាវិជ្ជមានដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋគឺមានតិចតួចណាស់ ។ ជាថ្មីម្តងទៀត នៅក្នុងបរិបទប្រទេសកម្ពុជាការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថាមានឱកាសផង និងបញ្ហាប្រឈមផង ទាក់ទងទៅនឹងការបញ្ចេញមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនេះ ។

២១. *ការសំដែងមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ* - ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាបានសំដែងនូវចំណាប់អារម្មណ៍ និងឆន្ទៈក្នុងការប្រើប្រាស់សំលេងរបស់ខ្លួនដូចជាតាមរយៈការចូលរួមនៅក្នុងការបោះឆ្នោត និងកិច្ចប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក្តី ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា ប្រជាពលរដ្ឋអាចនឹងចូលរួមបានច្រើនប្រសិនបើពួកគេត្រូវបានអញ្ជើញជាផ្លូវការ និងច្បាស់លាស់ ហើយពួកគេនៅមានភាពស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការសួរសំណួរ ឬរិះគន់សកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល ឬអាជ្ញាធរដោយចំហ ។ បើទោះបីជាមានប្រជាពលរដ្ឋច្រើនបង្គួរបានចូលរួមក្នុងកិច្ចប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ក្តី ក៏ការចូលរួមរបស់គេគឺភាគច្រើនគ្រាន់តែទៅអង្គុយស្តាប់ប៉ុណ្ណោះ ហើយពុំមានលក្ខណៈរៀបរយល្អទេ (ចូលរួមក្នុងនាមជាបុគ្គល គឺពុំមែនតំណាងអោយក្រុម ឬសមាគមណាមួយឡើយ) ។ កង្វះសេចក្តីក្លាហាន (គិតថាអ្វីដែលពួកគាត់និយាយនឹងពុំត្រូវបានគេទទួលស្តាប់ ឬអនុវត្តតាម) និងការភ័យខ្លាចចំពោះការសងសឹកណាមួយ ត្រូវបានរកឃើញថាជាឧបសគ្គដ៏ចំបងចំពោះការសំដែងមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ មន្ត្រីសាធារណៈពុំមានទម្លាប់ទទួលយកការពិនិត្យពិច័យ ឬការសួរដេញដោលពីប្រជាពលរដ្ឋ ឬអង្គការសង្គមស៊ីវិលនោះទេ ហើយជាញឹកញាប់គេពុំសុខចិត្តទទួលស្តាប់ការចោទសួរ ឬមតិយោបល់រិះគន់ឡើយ ។ តែទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ការស្រាវជ្រាវនេះក៏បានរកឃើញដែរថា

ដំណើរការវិមជ្ឈការនាពេលបច្ចុប្បន្ន ប្រសិនបើចាត់ចែងអោយបានសមស្រប នឹងបានជាសក្តានុពលដ៏ពិសេសសំរាប់ការលើកកំពស់ការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ និងអាកប្បកិរិយារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងអាជ្ញាធរ ។

២២. *ការផ្តល់អំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ* - អាស្រ័យដោយបទដ្ឋានវប្បធម៌ និងតថភាពសង្គមនយោបាយ ប្រជាពលរដ្ឋបានបាត់បង់នូវអំណាច ហើយពុំសូវមានទំនុកចិត្តលើសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន (ជាលក្ខណៈបុគ្គល ឬសមូហភាព) ក្នុងការធ្វើអោយមានឥទ្ធិពលលើការសំរេចចិត្ត ឬធ្វើអោយមានការផ្លាស់ប្តូរណាមួយនោះទេ ។ ឥរិយាបថបិតុនិយម ហេតុផលនៃទំនាក់ទំនងបែបចៅហ្វាយនាយ-កូនចៅ និងការភ័យខ្លាចចំពោះការតបតណាមួយ គឺជាកត្តារួមចំណែកធ្វើអោយប្រជាពលរដ្ឋមិនមានអំណាច និងគិតថាខ្លួនមិនអាចធ្វើអ្វីបានឡើយ ។ ស្ត្រី យុវជន និងប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ ប្រឈមនឹងការលំបាកជាងគេក្នុងការទទួលបានព័ត៌មាន ការបញ្ចេញមតិយោបល់ និងការជះឥទ្ធិពលដល់ការផ្លាស់ប្តូរណាមួយ ។ ហេតុដូច្នេះ ជាចាំបាច់គប្បីមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងច្បាស់លាស់ និងជាក់លាក់ ដើម្បីផ្តល់អំណាច និងគាំទ្រដល់ក្រុមដែលពុំសូវមានអំណាចទាំងនេះ ។ បើទោះបីនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ មានអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលតែ មួយចំនួនតូចកំពុងមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងនៅថ្នាក់មូលដ្ឋានដើម្បីពង្រឹងអំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ និងពង្រឹងសំលេងរបស់ពួកគេយ៉ាងណាក្តី ការសិក្សានេះបានរកឃើញនូវឧទាហរណ៍ល្អៗមួយចំនួនដែលគួររៀនសូត្រតាម ។

២៣. *ការពឹងផ្អែកយ៉ាងធំធេងទៅលើអ្នកដឹកនាំនៅមូលដ្ឋាន* - ដោយសារប្រជាពលរដ្ឋមិនសូវមានអំណាច ហើយច្រើនតែពឹងផ្អែកលើទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ខ្លួនបែបចៅហ្វាយនាយ-កូនចៅ ម្ល៉ោះហើយប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញពឹងផ្អែកយ៉ាងធំធេងទៅលើអ្នកដឹកនាំនៅមូលដ្ឋាន ក្នុងការលើកឡើងនូវបញ្ហា ថ្លែងពីសេចក្តីត្រូវការ និងទស្សនៈផ្សេងៗជំនួសខ្លួន ។ អ្នកដឹកនាំនៅតាមសហគមន៍ និងថ្នាក់មូលដ្ឋានមានសក្តានុពលយ៉ាងធំធេងក្នុងការពង្រឹងអំណាច និងគៀងគរប្រជាពលរដ្ឋ កែប្រែឥរិយាបថ និងអាកប្បកិរិយា សំរបសំរួលការទំនាក់ ទំនងជាមួយអាជ្ញាធរសាធារណៈ ពាំនាំក្តីបារម្ភរបស់មូលដ្ឋានទៅថ្នាក់ខេត្ត និងថ្នាក់ជាតិ ព្រមទាំងផ្តល់នូវគំរូដឹកនាំជាប្រចាំមួយនៃការដឹកនាំដែលប្រកបទៅដោយការទទួលខុសត្រូវ ។ ជាអកុសល ការស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថាអ្នកដឹកនាំជាច្រើន (ទាំងនៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាលនិងសង្គមស៊ីវិលនៅគ្រប់កំរិតថ្នាក់) ប្រកាន់ឥរិយាបថបែបឋានានុក្រមផ្តាច់ការថ្នាក់លើ-ថ្នាក់ក្រោម ហើយមិនសូវគិតថា "ការដឹកនាំជាការផ្តល់សេវា" ឬ "ការទទួលខុសត្រូវចំពោះថ្នាក់ក្រោម" ឡើយ ។

២៤. *កង្វះយន្តការសំរាប់អោយប្រជាពលរដ្ឋបញ្ចេញមតិ* - ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា ក្រៅពីការបោះឆ្នោត និងការចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលមានឱកាស និងយន្តការតិចតួចណាស់ សំរាប់បញ្ចេញទស្សនៈ និងក្តីបារម្ភរបស់ខ្លួនជាសាធារណៈនោះ ។ វេទិកាសាធារណៈដែលជាឱកាសដ៏ល្អបំផុត ក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់ និងលើកឡើងពីបញ្ហានានាដោយចំហនៅចំពោះវត្តមានរបស់តំណាងរដ្ឋាភិបាលនោះ ជាអកុសលត្រូវបានរៀបចំឡើងតិចតួចបំផុតនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន ។ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយតាមមូលដ្ឋាន (ឧទាហរណ៍ៈ វិទ្យុសហគមន៍ជាដើម) អាចជាឧបករណ៍មួយដ៏មានឥទ្ធិពលក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងមូលដ្ឋានអំពីបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹងការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ-ស្រុក និងផ្តល់ជាវេទិកាមួយសំរាប់ទាំងបុគ្គល និងក្រុមនានាដើម្បីចែករំលែកមតិយោបល់ និងក្តីព្រួយបារម្ភរបស់ផ្សេងៗជាសាធារណៈ ។ បើទោះបីវិស័យផ្សព្វផ្សាយនៅកម្ពុជាត្រូវបានពង្រីកគួរអោយកត់សំគាល់ក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សកន្លងមកនេះក្តី ក៏ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយស្ទើរតែទាំងអស់ប្រមូលផ្តុំគ្នាតែនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ ហើយផ្តោតការផ្សព្វផ្សាយរបស់ខ្លួនតែលើបញ្ហាថ្នាក់ជាតិ និងបញ្ហាក្នុងទីក្រុងប៉ុណ្ណោះ ។ ដោយសារកង្វះប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយនៅថ្នាក់មូលដ្ឋានបែបនេះហើយទើបប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅតំបន់

ជនបទ និងសូម្បីតែអ្នកដែលរស់នៅទីប្រជុំជនស្រុក និងខេត្ត ស្ទើរតែពុំមានមធ្យោបាយដើម្បីទទួលបានព័ត៌មានអំពីមូលដ្ឋាន ឬ បញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួនអោយគេលឺជាសាធារណៈឡើយ ។ ក្រៅពីកម្មវិធីជជែកកំសាន្តតាមវិទ្យុឯករាជ្យមួយចំនួនតូច នៅកម្ពុជាមាន កម្មវិធីឆ្លើយឆ្លងតាមវិទ្យុ (ដែលប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញអាចបញ្ចេញពីទស្សនៈរបស់ខ្លួន ចោទជាសំណួរ និងធ្វើការឆ្លើយឆ្លងជាមួយ វិស័យសាធារណៈ) បែបនេះតិចតួចណាស់ ។

២៥. *អនុសាសន៍* ចំនួនបីត្រូវបានស្នើឡើងដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះ និងពង្រឹងការសំដែងមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅកម្ពុជា

អនុសាសន៍ ខ.១ — គាំទ្រដល់គំនិតផ្តួចផ្តើមពង្រឹងអំណាច និងកសាងសេចក្តីក្លាហានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ

ឧទាហរណ៍ តាមរយៈ

- ការសិក្សា និងការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈនូវឧទាហរណ៍នានា ដែលការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋបាននាំមកនូវការផ្លាស់ប្តូរដ៏ពិតប្រាកដ និងអត្ថប្រយោជន៍ជាក់ស្តែង ។
- ការកសាងសមត្ថភាពរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល (ជាពិសេសអង្គការដែលកំពុងធ្វើសកម្មភាពនៅតាមសហគមន៍) ដើម្បីអោយអង្គការទាំងនោះអនុវត្តវិធីសាស្ត្រតស៊ូមតិដែលផ្តោតទៅលើប្រជាជន និងសិទ្ធិ ។
- ការធ្វើអោយប្រាកដថា វេទិកាសំរាប់ការសំដែងមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនិងសំរាប់កិច្ចសន្ទនារវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល (ដូចជាកិច្ចប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ កិច្ចប្រជុំរបស់គណៈកម្មការទ្រទ្រង់សាលារៀន វេទិកាសាធារណៈ) បានបញ្ចូលនូវប្រការ និងយន្តការច្បាស់លាស់សំរាប់ការឆ្លើយតប និងការតាមដាន ។
- ការគាំទ្រដល់កម្មវិធី និងសកម្មភាពទាំងឡាយណាដែលខិតខំកសាងចំណេះដឹង សេចក្តីក្លាហាន និងសមត្ថភាពរបស់ក្រុមដែលជាទូទៅគេ"ពុំសូវយកចិត្តទុកដាក់" ដូចជា ក្រុមស្ត្រី យុវជន និង ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ ។

អនុសាសន៍ ខ.២ - ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាល និងគាំទ្រដល់អ្នកដឹកនាំបច្ចុប្បន្ន និងអនាគតអ្នកដឹកនាំនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន

ឧទាហរណ៍ តាមរយៈ

- ការកំណត់រក និងគាំទ្រអ្នកដឹកនាំបច្ចុប្បន្ន និងអនាគតអ្នកដឹកនាំ ព្រមទាំងអ្នកជំនាញផ្នែកគំនិត (ជាពិសេសនៅថ្នាក់ភូមិ ឃុំ និង ស្រុក) ។
- ការណែនាំអោយអនុវត្តប្រព័ន្ធបោះឆ្នោតជ្រើសរើសប្រធានភូមិតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ (ដើម្បីជំនួសការអនុវត្តន៍នាពេលបច្ចុប្បន្នដែលប្រធានភូមិត្រូវបានតែងតាំងអាស្រ័យទៅតាមកូតារបស់គណៈបក្សនយោបាយ) ។

អនុសាសន៍ ខ.៣ - ពង្រីក និងលើកកំពស់យន្តការសំរាប់ការបញ្ចេញមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន

ឧទាហរណ៍ តាមរយៈ

- ការធ្វើអោយប្រាកដថា វេទិកាដែលរៀបចំឡើងក្នុងបំណងលើកកំពស់ការបញ្ចេញមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងពិភាក្សារវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល មានរៀបចំអោយមានការអញ្ជើញច្បាស់លាស់អោយប្រជាពលរដ្ឋចូលរួម ការអញ្ជើញអោយប្រជាពលរដ្ឋឡើងបញ្ចេញមតិ ហើយបរិយាកាសនោះគប្បីពោរពេញដោយការគាំទ្រ និងលើកទឹកចិត្ត (ជាពិសេសសំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋដែលពុំសូវមានសេចក្តីក្លាហាន ឬពុំសូវទទួលបានការអប់រំ) ។
- ការគាំទ្រដល់ការបង្កើតឡើងនូវប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយបែបឆ្លើយឆ្លងនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និង ជាពិសេសវិទ្យុសហគមន៍ ។
- ការបង្កើត និងគាំទ្រដល់យន្តការសំរាប់សំដែងមតិដែលសម្របទៅតាមលក្ខណៈពិសេស និងសេចក្តីត្រូវការរបស់ស្ត្រី យុវជន និងក្រុមដទៃទៀតដែលជាទូទៅគេពុំសូវយកចិត្តទុកដាក់ជាមួយ ។

២.គ. ការរួបរួមជាសមាគម

២៦. វិធីសាស្ត្រនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម គឺផ្អែកលើសកម្មភាពរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងសមត្ថភាពរបស់ពួកគេក្នុងការ *ប្រាស្រ័យទាក់ទង* ជាមួយគ្នាដើម្បីលើកកំពស់ផលប្រយោជន៍ និងសេចក្តីត្រូវការរបស់ខ្លួន ។ ភាពខ្លាំងរបស់សង្គមស៊ីវិល គឺមួយភាគធំអាស្រ័យដោយវិសាលភាព ភាពស៊ីជំរៅ និងគុណភាពនៃភាពជាសមាគម ។ ទំហំ វិសាលភាព និងកំរិតថ្នាក់នៃអង្គការសហគមន៍ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល ភាពស្របច្បាប់ ភាពជាតំណាង និងការទទួលខុសត្រូវរបស់អង្គការទាំងនោះចំពោះសមាជិករបស់ពួកគេ ព្រមទាំងសមត្ថភាពរបស់ពួកគេក្នុងការកសាងបណ្តាញ និងសម្ព័ន្ធភាព សុទ្ធសឹងជាចំណុចសំខាន់ ចំពោះជោគជ័យនៃការងារទទួលខុសត្រូវសង្គម ។

២៧. *ការរួបរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ឬសមាគមប្រជាពលរដ្ឋ* -ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា ការរួបរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ឬសមាគមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ នៅមានកំរិតទាបនៅឡើយហើយនេះជាចំណុចខ្សោយដ៏ចំបងមួយនៅក្នុងសង្គមកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន ។ ការសិក្សាក៏បានកំណត់ដែរថា ការធ្លាក់ចុះនូវការជឿទុកចិត្តគ្នា និងការបាត់បង់នូវធនធានសង្គម គឺជាកត្តាមួយដែលជះឥទ្ធិពលមិនល្អ ។ ក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋមួយចំនួនតូច (២៣%) ដែលជាសមាជិកនៃអង្គការណាមួយនោះ មួយភាគធំ (៦៦.២%) គឺជាសមាជិករបស់សមាគមប្រពៃណី (ដូចជាសមាគមពាក់ព័ន្ធនឹងវត្តអារាម) ។ បើទោះបីជាធម្មតា សមាគមប្រពៃណីបែបនេះពុំមានពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់នៅក្នុងបញ្ហាអភិបាលកិច្ចសាធារណៈ និងការទទួលខុសត្រូវក្តី ក៏ដំណើរការនៃវិមជ្ឈការនាពេលបច្ចុប្បន្នបានបង្កើតអោយមាននូវឱកាសដ៏មានសក្តានុពល សំរាប់ការអភិវឌ្ឍន៍តួនាទីរបស់សមាគមទាំងនោះ អោយទៅជាអ្នកប្រមូលផ្តុំនៃសំលេងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងជាអ្នកសំរបសំរួលទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ។ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវបានរកឃើញថា វិសាលភាពនិងប្រសិទ្ធិភាពនៃអង្គការសហគមន៍ "បែបទំនើប" (ដូចជាសមាគមកសិករ និងក្រុមស្ត្រី) នៅមានកំរិតទាបនៅឡើយ ដោយក្នុងនោះមានអ្នកឆ្លើយសំណួរនៅក្នុងការស្ទាបស្ទង់មតិប្រជាពលរដ្ឋប្រមាណតែ ១២.៣% ប៉ុណ្ណោះដែលបាននិយាយថា ជាសមាជិករបស់ក្រុមបែបនេះ ហើយភាគច្រើននៃក្រុមនេះមានទំហំតូចៗ (ដោយសារមានធនធានសង្គមតិច និងចេតនាចង់រក្សាសមាគមនោះអោយមានលក្ខណៈបុគ្គល និងមិនផ្លូវការ) ។ ទើបតែមកដល់ពេលថ្មីៗនេះទេដែលម្ចាស់ជំនួយចាប់ផ្តើមផ្តល់ជំនួយទៅសមាគមនៅមូលដ្ឋានបែបនេះ ហើយការផ្តល់នេះគឺធ្វើឡើងតាមរយៈអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលជាអន្តរការីស្ទើរតែទាំងអស់ ។ ប៉ុន្តែក្នុងនោះមានតែអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែលមានការផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងមូលដ្ឋានស្រាប់ ពោលគឺមានទាំងវត្តមាននិងជំនាញ ។ គំនិតផ្តួចផ្តើមខ្លះ (ដូចជាសមាគមកសិករអង្គការសេដាក) សំរេចបាន

លទ្ធផលគួរជាទីចាប់អារម្មណ៍ និងបានផ្តល់នូវឱកាសដ៏ល្អសំរាប់រៀនសូត្រ ការពង្រីកបន្ថែម និងយកទៅអនុវត្តនៅកន្លែងផ្សេងទៀត ។

២៨. *បញ្ហាប្រឈមផ្ទៃក្នុងផ្នែកអភិបាលកិច្ចរបស់សង្គមស៊ីវិល* - ដើម្បីអោយសង្គមស៊ីវិលដើរតួនាទីបានកាន់តែល្អប្រសើរក្នុងការជួយដល់រដ្ឋាភិបាលអោយមានតម្លាភាព មានការទទួលខុសត្រូវ និងមានការឆ្លើយតបបានល្អ អង្គការសង្គមស៊ីវិលខ្លួនឯងផ្ទាល់ត្រូវខិតខំធ្វើជាគំរូគេទាំងផ្នែកគុណតំលៃ និងការអនុវត្តន៍ជាក់ស្តែងនូវអ្វីដែលខ្លួនឯងចង់អោយគេធ្វើ ។ ជាអកុសល ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា អង្គការសង្គមស៊ីវិលជាច្រើននៅគ្រប់កំរិតថ្នាក់នៅកម្ពុជា ពុំសូវប្រកាន់យកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ការចូលរួម និងការទទួលខុសត្រូវចំពោះ"ថ្នាក់ក្រោម" នៅក្នុងផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួនទេ ។ ខណៈដែលគំរូដឹកនាំបែប"ថ្នាក់លើ-ថ្នាក់ក្រោម" និងឥរិយាបថបែបបិតុនិយម កើតមានព្រោងព្រាតនៅកម្ពុជា អ្នកដឹកនាំក្នុងសង្គមស៊ីវិល (រួមទាំងសមាជិកផង) ជាញឹកញាប់តែងបែរទៅប្រកាន់យកគំរូអភិបាលកិច្ចម្យ៉ាងដែលបង្កអោយមានការពឹងផ្អែកលើអ្នកដទៃដោយមិនដឹងខ្លួន ហើយលើសពីនេះទៀតខកខានមិនបានលើកទឹកចិត្ត និងផ្តល់អំណាចដល់សមាជិកខ្លួន អោយហ៊ាននិយាយ និងធ្វើអ្វីៗជំនួសខ្លួន ឬចូលរួមនៅក្នុងការសំរេចចិត្ត និងទាមទារអោយមានការទទួលខុសត្រូវឡើយ ។ ទំនាក់ទំនងជាមួយស្ថាប័នម្ចាស់ជំនួយក៏ស្តែងអោយឃើញនូវបញ្ហាប្រឈមដែរដោយសារជាញឹកញយអង្គការសង្គមស៊ីវិលបង្ហាញអោយឃើញនូវទំនាក់ទំនងបែប "ថ្នាក់លើ-ថ្នាក់ក្រោម" និងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ច្រើនទៅលើការទទួលខុសត្រូវចំពោះ "ថ្នាក់លើ" (ចំពោះម្ចាស់ជំនួយ)ច្រើនជាង "ការទទួលខុសត្រូវចំពោះថ្នាក់ក្រោម" (អតិថិជន សមាជិក ប្រជាពលរដ្ឋគោលដៅ) ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក្តី ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញឧទាហរណ៍មួយចំនួនគួរជាទីពេញចិត្ត ទាំងនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងថ្នាក់ជាតិ ដែលនោះគឺជាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបង្កើតនូវគំរូដឹកនាំដែលមានលក្ខណៈឆ្លើយតប មានការចូលរួម និងការទទួលខុសត្រូវ ។

២៩. *បណ្តាញសង្គមស៊ីវិល* — បើទោះបីជាក្នុងទសវត្សកន្លងមក មានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងគួរអោយចាប់អារម្មណ៍ ក្នុងការការបង្កើតបណ្តាញ និងការចែករំលែកព័ត៌មានក្នុងចំណោមអង្គការសង្គមស៊ីវិលនៅគ្រប់កំរិតថ្នាក់យ៉ាងណាក្តី ក៏ការស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា ប្រសិទ្ធិភាព និងឥទ្ធិពលនៃបណ្តាញទាំងនេះនៅមានកំរិតទាបនៅឡើយ (ជាពិសេសនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ) ។ មានបណ្តាញតែមួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែលកំពុងប្រតិបត្តិនៅថ្នាក់ជាតិ (ដូចជាអង្គការ CCC អង្គការNGO Forum អង្គការស្តារកម្ពុជា អង្គការ MediCam និង NEP) ដែលបានបង្កើតនូវប្រព័ន្ធ និងរចនាសម្ព័ន្ធរៀបរយល្អ សំរាប់ការសំរបសំរួល និងការចែករំលែកព័ត៌មានបានទៀងទាត់ ។ ឯបណ្តាញថ្នាក់ខេត្តទើបត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយច្រើនតែជួបប្រទះការលំបាកដោយសារមានជំនួយ (ថវិកា និងបច្ចេកទេស) ដ៏ស្តួចស្តើងពេក ។ នៅថ្នាក់ឃុំ ការផ្សារភ្ជាប់រវាង និងក្នុងចំណោមអង្គការសហគមន៍ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល ក៏នៅមានកំរិតតិចតួចដែរ ហើយក្រុមទាំងនេះក៏ប្រឈមនឹងបញ្ហាកង្វះសមត្ថភាព និងធនធានកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរថែមទៀត ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក្តី ការស្រាវជ្រាវបានរកឃើញនូវឧទាហរណ៍ជោគជ័យមួយចំនួន ដែលទាក់ទងនឹងការកសាងបណ្តាញនៅថ្នាក់មូលដ្ឋានបែបនេះ ។

៣០. អនុសាសន៍ចំនួនបីត្រូវបានស្នើឡើងដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះ

*អនុសាសន៍ គ.១ - ឧបត្ថម្ភ*គាំទ្រដល់ការកើតមានឡើងនៃសមាគមប្រជាពលរដ្ឋនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន

ឧទាហរណ៍, តាមរយៈ

- រៀបចំអោយអ្នកដឹកនាំ និងតំណាងប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋានបានជួបគ្នាជាមួយប្រតិបត្តិករ និងអ្នកឯកទេសដែលពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីបានឆ្លុះបញ្ចាំងទៅលើមូលហេតុដែលនាំអោយពុំសូវមានសមាគមមូលដ្ឋាននៅកម្ពុជា រួចហើយបំផុសគំនិតរកវិធីជំរុញអោយមានការរួបរួមជាសមាគមនៅក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា ។
- ធ្វើការសិក្សាទៅលើគំនិតផ្តួចផ្តើមដែលមានស្រាប់ (ដូចជាសមាគមកសិកររបស់សេដាក សហគមន៍អាដហុក សហជីពកម្មករ និងបណ្តាញអ្នកភូមិ) ដើម្បីស្វែងយល់ ថាតើវិធីសាស្ត្រណាខ្លះដែលមានជោគជ័យ ឬមាននិរន្តរភាពបំផុត (ដូចជាជោគជ័យនៃវិធីសាស្ត្រ "ផ្តោតលើផលប្រយោជន៍" ជាជាង "ផ្តោតទៅលើទស្សនាទាន" អត្ថប្រយោជន៍ ឬភាពចាំបាច់នៃការផ្សារភ្ជាប់ការផ្តល់អំណាចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនិងនយោបាយទៅនឹងគំរូការអោយមានការចូលរួម និងការនៅជាមួយគ្នាយូរអង្វែង) ។
- ផ្តល់ការគាំទ្រ និងធនធានបន្ថែមទៀតដល់អង្គការសហគមន៍ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលធ្វើការងារនៅមូលដ្ឋានផ្ទាល់ ។

អនុសាសន៍ គ.២ - គាំទ្រអង្គការសង្គមស៊ីវិលអោយក្លាយជាគំរូផ្នែកអភិបាលកិច្ចដែលប្រកបដោយតម្លាភាព មានការឆ្លើយតប និងការទទួលខុសត្រូវ

ឧទាហរណ៍, តាមរយៈ

- ការគាំទ្រកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដែលមានស្រាប់របស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលកម្ពុជា (ដូចជាកិច្ចខិតខំដែលដឹកនាំដោយអង្គការ CCC) ក្នុងការបង្កើតក្រមសីលធម៌រួម និងប្រព័ន្ធស្វ័យនិយ័តកម្មជាដើម ។
- ការគាំទ្រគំនិតផ្តួចផ្តើមដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍អង្គការ និងការកសាងសមត្ថភាពដើម្បីឈានទៅកែលំអអភិបាលកិច្ច និងការគ្រប់គ្រងផ្ទៃក្នុងរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល ។
- ម្ចាស់ជំនួយត្រូវ "ធ្វើនូវអ្វីដែលខ្លួននិយាយ" និង "ធ្វើខ្លួនជាគំរូ" តាមរយៈការលើកកំពស់តម្លាភាព និងអនុវត្តនូវ "ការទទួលខុសត្រូវចំពោះថ្នាក់ក្រោម" របស់ខ្លួន ។

អនុសាសន៍ គ.៣ - គាំទ្រនិងសំរបសំរួលអោយមានការចែករំលែកព័ត៌មាន ការចងក្រងបណ្តាញ និងការកសាងសម្ព័ន្ធភាពកាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាពក្នុងចំណោមអង្គការសង្គមស៊ីវិល

ឧទាហរណ៍, តាមរយៈ

- ការផ្តល់ឱកាសដល់អ្នកដឹកនាំ និងបុគ្គលិកអង្គការសង្គមស៊ីវិល (ជាពិសេសអង្គការនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ) បានរៀនសូត្រអំពីបទពិសោធន៍ល្អៗផ្នែកចែករំលែកព័ត៌មាន ការចងក្រងបណ្តាញ និងការកសាងសម្ព័ន្ធភាពនេះ រួចហើយអោយគេយកទៅពិសោធន៍អនុវត្តជាមួយនឹងវិធីសាស្ត្រ និងបច្ចេកទេសថ្មីៗ ។
- ការផ្តល់មូលនិធិ និងការគាំទ្រដល់បណ្តាញផ្នែកទទួលខុសត្រូវសង្គម បណ្តាញអង្គការសង្គមស៊ីវិលថ្នាក់ខេត្តដែលទើបកើតឡើងថ្មីៗ ទំនាក់ទំនងក្នុងចំណោមសមាគមថ្នាក់សហគមន៍ ឬមូលដ្ឋាន និងរវាងក្រុមនានានៅថ្នាក់សហគមន៍ ជាមួយនឹងអង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលធ្វើការនៅថ្នាក់ខ្ពស់ជាងនេះ (ថ្នាក់ស្រុក ថ្នាក់ខេត្ត និងថ្នាក់ជាតិ) ។

២.ឃ. ការចូលរួមនិងការពិភាក្សាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា

៣១. ទិសដៅចុងក្រោយបំផុតនៃកិច្ចការទទួលខុសត្រូវសង្គម គឺពុំមែនត្រឹមតែលើកកំពស់ការចែករំលែកព័ត៌មាន និងការសំដែងមតិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែគឺជាការឆ្លើយតបពីមន្ត្រីសាធារណៈ និងសកម្មភាពដែលលើកកំពស់ប្រសិទ្ធិភាព និងការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ ដើម្បីមានឥទ្ធិពលទៅលើការសំរេចចិត្ត និងសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល អង្គការសង្គមស៊ីវិលច្រើនតែពឹងផ្អែកទៅលើយុទ្ធសាស្ត្រឯកតោភាគី គឺការរិះគន់ ការបញ្ចុះបញ្ចូល និងការដាក់សម្ពាធ ក្រោមរូបភាពការតស៊ូមតិ ការបញ្ចុះបញ្ចូល ការធ្វើបាតុកម្មជាសាធារណៈ ការប្រឆាំងតវ៉ា ឬការបរិហារជាសាធារណៈ ។ តែទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ឱកាសដែលអាចធ្វើអោយមានការផ្លាស់ប្តូរពិតប្រាកដអាចមានច្រើនជាងនេះ ប្រសិនបើប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលអាចប្រាស្រ័យទាក់ទងដោយផ្ទាល់ជាមួយសមភាគីរដ្ឋាភិបាល និងមានកិច្ចសន្ទនាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនាជាមួយពួកគេ ។ ឱកាស និងយន្តការសំរាប់ *ការពិភាក្សារវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល និងសំរាប់ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងដំណើរការនៃការពិចារណានិងការសំរេចចិត្តជាសាធារណៈ*កំពុងតែកើតមានច្រើនឡើងៗនៅកម្ពុជាប៉ុន្តែវិសាលភាពនិងប្រសិទ្ធិភាពនៅមានកំរិតទាបនៅឡើយ ។

៣២. *បង្កើតនូវបរិយាកាសអំណោយផល និងធ្វើស្ថាប័ននីយកម្មនូវសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ/អង្គការសង្គមស៊ីវិល* – ការស្រាវជ្រាវនេះរកឃើញថា មានការយល់ដឹងតិចតួចអំពីសិទ្ធិ និងករណីយកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ (ទាំងក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋ និងតួអង្គនានារបស់រដ្ឋាភិបាល) ហើយក៏បានកត់សំគាល់ឃើញពីការយល់ឃើញផ្សេងគ្នាអំពីតួនាទីស្របច្បាប់ និង "សមស្រប" របស់សង្គមស៊ីវិល ។ ដោយសារបរិយាកាសមិនមានលក្ខណៈអំណោយផល តួអង្គនានាក្នុងសង្គមស៊ីវិលដែលធ្វើសកម្មភាពផ្អែកតស៊ូមតិ (ភាគច្រើនជាឯកតោភាគី និងមានលក្ខណៈតទល់) បានយល់ឃើញថាឥទ្ធិពលរបស់គេ "មានកំរិតតិចតួច" ហើយមានការសោកស្តាយដោយសារជាញឹកញយ គេជួបប្រទះនូវការជំទាស់ពីរដ្ឋាភិបាល (ជាជាងការឆ្លើយតបតាមការចង់បានរបស់ពួកគេ) ។

៣៣. *ពី "ការតស៊ូមតិ" ទៅជាការពិភាក្សាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា* - ការស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញនូវគំលាតដ៏ធំរវាងអង្គការមួយប្រភេទដែលមានលក្ខណៈនយោបាយ និងមិនចេះដេញដោល (ធ្វើការផ្អែកផ្តល់សេវា)និងអង្គការបែប "វាយប្រហារ" មួយប្រភេទទៀត (ធ្វើការផ្អែកតស៊ូមតិ) ។ ការសិក្សានេះបានរកឃើញថា វិធីសាស្ត្រនៃកិច្ចការទទួលខុសត្រូវសង្គមបានផ្តល់នូវសក្តានុពលយ៉ាងធំធេងសំរាប់លើកកំពស់សកម្មភាពតស៊ូមតិ និងបំពេញនូវ "ចន្លោះ" (រវាងការតស៊ូមតិនិងការផ្តល់សេវា) ជាមួយនឹងសកម្មភាពដែលជំរុញអោយមានការប្រាស្រ័យទាក់ទង (រួមទាំងការចោទសួរ រិះគន់ និង ដេញដោល) ជាមួយតួអង្គនានារបស់រដ្ឋាភិបាល ប៉ុន្តែត្រូវធ្វើឡើងក្នុងលក្ខណៈមួយដែលមានលក្ខណៈស្ថាបនា ប្រាកដប្រជា ផ្អែកលើភស្តុតាង និងផ្តោតលើដំណោះស្រាយ ។ នៅក្នុងបរិបទកម្ពុជា ការងាកចេញពីវិធីសាស្ត្រតស៊ូមតិជាលក្ខណៈឯកតោភាគី និងបែបតទល់ ទៅជាការបង្កលទ្ធភាពសំរាប់ការពិភាក្សា និងការចូលរួមប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនានោះ គឺជាបញ្ហាប្រឈមដ៏ធំបងមួយ ។ ការបង្កើតអោយមានលទ្ធភាពបែបនេះ ជាការលំបាក ទាំងសំរាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ក្នុងការប្តូរមកប្រកាន់នូវឥរិយាបថដែលប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា និងការសុខចិត្តប្តូរមកប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយគ្នា បើទោះបីជាមានទស្សនៈផ្ទុយគ្នា និងបើទោះបីគេមានការមន្ទិលសង្ស័យ និងមិនទុកចិត្តគ្នាក៏ដោយនោះ ។ វាជាបញ្ហាប្រឈមចំពោះអង្គការសង្គមស៊ីវិលដែលត្រូវតែមានភស្តុតាងសំរាប់ការតវ៉ាណាមួយ ហើយត្រូវស្នើឡើងនូវដំណោះស្រាយបញ្ហា ជាជាងគ្រាន់តែលើកឡើងពីបញ្ហានោះ ។

៣៤. *លើកកំពស់ប្រសិទ្ធិភាពនៃយន្តការទទួលខុសត្រូវសង្គមដែលមានស្រាប់តាមរយៈការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ* — ដំណើរការវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនាពេលបច្ចុប្បន្ន បើទោះបីពុំទាន់មានការអភិវឌ្ឍន៍បានល្អក្តី ក៏បានផ្តល់នូវឱកាសដ៏សំខាន់សំរាប់អោយប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលបានចូលរួមពាក់ព័ន្ធជាមួយអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាល និងអ្នកផ្តល់សេវាសាធារណៈនៅថ្នាក់ឃុំ ស្រុក និងខេត្តដែរ ។ យន្តការដែលមានស្រាប់ បង្កើតឡើងក្នុងបំណងសំរបសំរួលអោយមានការចូលរួម របស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការទទួលខុសត្រូវនោះ (ដូចជាការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងកិច្ចប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ គណៈកម្មាធិការទ្រទ្រង់សាលារៀន និង"ប្រអប់គណនេយ្យភាព"ជាដើម) នៅមានឥទ្ធិពលតិចតួចនៅឡើយ និងតំរូវអោយមានការចូលរួមយ៉ាងពិតប្រាកដបន្ថែមទៀត អោយសាធារណៈជនបានមើលឃើញ និងងាយស្រួលប្រើប្រាស់ដើម្បីអោយយន្តការទាំងនេះមានប្រសិទ្ធិភាពខ្ពស់ ។

៣៥. *ពង្រីកឱកាស និងយន្តការសំរាប់ការពិភាក្សា និងការចូលរួម* - ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា ពុំសូវមានសញ្ញាណនៃការមានឱកាស ឬយន្តការផ្សេងដែលអាចអោយប្រជាពលរដ្ឋប្រាស្រ័យទាក់ទង និងចូលរួមអោយបានពេញលេញជាមួយអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាលឡើយ ។ នៅថ្នាក់ឃុំ មានឧទាហរណ៍គួរជាទីពេញចិត្តខ្លះជាមួយនឹងការធ្វើវេទិកាសាធារណៈ ប៉ុន្តែគំនិតផ្តួចផ្តើមបែបនេះពុំសូវមានច្រើនទេ ។ នៅថ្នាក់ជាតិ ឱកាសសំរាប់ការពិភាក្សារវាងអង្គការសង្គមស៊ីវិល និងតួអង្គនានាក្នុងរដ្ឋាភិបាល មានកាន់តែច្រើនក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំកន្លងទៅនេះ (ឧទាហរណ៍ តាមរូបភាពនៃវេទិការួម ឬក្រុមការងារ)។ តែទោះជាយ៉ាងនេះក្តីវេទិកាបែបនេះនៅមានចំនួនតិចតួចនៅឡើយ ហើយអ្នកចូលរួមដែលពុំមែនជាស្ថាប័នរដ្ឋ នៅពុំទាន់បានយល់ច្បាស់ពីលក្ខខ័ណ្ឌនៃការចូលរួមនោះ ហើយក៏នៅខ្វះការតាមដាន រីឯឥទ្ធិពលវិញក៏នៅមានតិចតួចដែរ ។

៣៦. អនុសាសន៍ចំនួនបីត្រូវបានស្នើឡើង ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងដើម្បីប្រើប្រាស់នូវឱកាសដែលបានកំណត់រកឃើញ ។

អនុសាសន៍ ឃ.១ — បង្កើតនិងគាំទ្រអោយមានបរិយាកាសគោលនយោបាយអំណោយផលមួយសំរាប់ការពិភាក្សាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា និងសំរាប់ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល

ឧទាហរណ៍, តាមរយៈ

- បង្កលក្ខណៈអោយតួអង្គសំខាន់ៗពីខាងរដ្ឋាភិបាល និងសង្គមស៊ីវិលបានជួបគ្នាដើម្បីស្វែងរកកុងសង់ស៊ីស (ការឯកភាពគ្នា) ទៅលើគោលការណ៍សំខាន់ៗនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម និងសិទ្ធិ ព្រមទាំងករណីយកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងតួអង្គនានាក្នុងរដ្ឋាភិបាល ។
- បង្កើតក្រុមការងារពិសេសមួយ (ដែលសមាសភាពរួមមាន "អ្នកមានស្នាដៃល្អ" ផ្នែកការទទួលខុសត្រូវសង្គមពីខាងរដ្ឋាភិបាល និងសង្គមស៊ីវិល) ដើម្បីលើកសំណើ និងអនុវត្តការកែទំរង់គោលនយោបាយ និងវិធានរបស់ស្ថាប័ន ក្នុងបំណងលើកកំពស់លទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មាន ការសំដែងមតិ ការរួបរួមជាសមាគម ការពិភាក្សាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា និងការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុងដំណើរការអភិបាលកិច្ច ។
- រិះរក និងបង្កើតយន្តការនានាសំរាប់ដោះស្រាយបញ្ហា ឬការតួញត្អែរ ឬការមិនឯកភាពធំៗណាមួយដែលតួអង្គនានាក្នុងចំណោមអង្គការសង្គមស៊ីវិលបានលើកឡើង ។

អនុសាសន៍ ឃ.២ - លើកកំពស់ និងគាំទ្រការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រសំរបសំរួល និងឧបករណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម ដើម្បីធ្វើអោយយន្តការដែលមានស្រាប់សំរាប់ការពិភាក្សានិងការចូលរួម(ដូចជាកិច្ចប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ និងគណៈកម្មការទ្រទ្រង់សាលារៀន) កាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាព

ឧទាហរណ៍, តាមរយៈ

- ការលើកទឹកចិត្ត និងគាំទ្រអង្គការសហគមន៍ អង្គការសង្គមស៊ីវិល អោយបង្កើតឡើងនូវតួនាទីជា "ស្ពាន" ក្នុងនាមជាអ្នកសំរបសំរួល ឬអន្តរការី រវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងអាជ្ញាធរ ។
- ការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាល និងការកសាងសមត្ថភាព ផ្នែកវិធីសាស្ត្រ និងឧបករណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវសង្គមសំរាប់ប្រតិបត្តិករកម្ពុជា ។
- ការប្រើប្រាស់អ្នកសំរបសំរួលដែលជាភាគីទីបី នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ការគាំទ្រដល់ការជួបជុំរបស់ប្រជាពលរដ្ឋមុនពេលចូលរួមប្រជុំ និងការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍នៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម និងវិធីសាស្ត្រនៃការចូលរួម ។ ការបង្កើតឡើងនូវតួនាទីរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ អោយធ្វើជាតំណាង និងពាំនាំសេចក្តីព្រួយបារម្ភរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ទៅដល់រដ្ឋាភិបាលថ្នាក់កណ្តាល ហើយជំនួសមុខអោយប្រជាពលរដ្ឋ ជំរុញអោយរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់កណ្តាលទទួលខុសត្រូវ ។
- ការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកជំនាញសំរបសំរួល និងបច្ចេកទេសការងារទទួលខុសត្រូវសង្គមដល់សមាជិកសំខាន់ៗ នៃគណៈកម្មការទ្រទ្រង់សាលារៀន (SSCs) និងគាំទ្រកិច្ចខិតខំរបស់ SSCs ក្នុងការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម (ដូចជា "ប័ណ្ណដាក់ពិន្ទុសាលារៀន" និង បច្ចេកទេសក្នុងការតាមដានការចំណាយ ជាដើម) ។

អនុសាសន៍ ឃ.៣ - ណែនាំអោយប្រើប្រាស់នូវឱកាស និងយន្តការថ្មីៗសំរាប់អោយមានការពិភាក្សា និង "ការចរចារ" ដោយផ្ទាល់ និងទៀងទាត់រវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល (នៅគ្រប់កំរិតថ្នាក់)

ឧទាហរណ៍, តាមរយៈ

- ការលើកទឹកចិត្ត(ឬការណែនាំ)អោយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់រៀបចំការពិភាក្សាជាសាធារណៈអោយបានទៀងទាត់ដោយមានការសំរបសំរួល លើបញ្ហាជាអាទិភាពនានាដែលជាការព្រួយបារម្ភជាសាធារណៈ (ដូចជាសុខភាព ការអប់រំ សន្តិសុខ អំពើហិង្សាក្នុង គ្រួសារ ដីធ្លី ព្រៃឈើ និងនេសាទ) ។
- ការណែនាំអោយប្រើប្រាស់យន្តការថ្មីជាលក្ខណៈស្ថាប័ន សំរាប់ប្រមូលមតិយោបល់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការឃ្លាំមើលរបស់ពួកគេទៅលើវិស័យចំបងៗដែលជាប្រយោជន៍សាធារណៈ (ដូចជាការគ្រប់គ្រងចំណូលសាធារណៈពីឧស្សាហកម្មរ៉ែ និងថាមពល) ។
- ការបង្កើតអោយមានឱកាសបន្ថែមទៀតសំរាប់តួអង្គក្នុងរដ្ឋាភិបាល និងសង្គមស៊ីវិលបានជួបគ្នាផ្ទាល់ទាំងនៅក្នុងបរិយាកាសផ្លូវការ និងមិនផ្លូវការដើម្បីកសាងទំនុកចិត្តគ្នាទៅវិញទៅមក ។

៣. ការពង្រឹងការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា

៣.ក សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

៣៧. ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា ទំនាក់ទំនងនិងការផ្សារភ្ជាប់រវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាលនៅមានភាពទន់ខ្សោយនៅឡើយ ហើយមានបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកត្តាបង្កប់ផ្នែកនយោបាយ វប្បធម៌-សង្គម ប៉ុន្តែទន្ទឹមនឹងនេះក៏មានឱកាសល្អៗជាច្រើនផងដែរ ។ ការសិក្សានេះបានស្នើឡើងនូវអនុសាសន៍ជាច្រើន ដែលផ្ដោតទៅលើភាគីពាក់ព័ន្ធដូចជា *រដ្ឋា-ភិបាល សង្គមស៊ីវិល និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* ។ អនុសាសន៍ទាំងនេះត្រូវបានស្នើឡើងក្នុងបំណងធ្វើអោយបរិយាកាសកាន់តែមានលក្ខណៈអំណោយផលថែមទៀត សំរាប់ការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា និងដើម្បីកសាងនូវសមត្ថភាព និងជំនាញដែលចាំបាច់ (ទាំងក្នុងរង្វង់សង្គមស៊ីវិលនិងរដ្ឋាភិបាល) ។ អនុសាសន៍ទាំងនេះក៏ស្នើឡើងដើម្បីពង្រីក និងធ្វើស្ថាប័ននីយកម្មនូវដែន ហើយនិងយន្តការសំរាប់ការពិភាក្សា និងការចរចាររវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល ជាពិសេសនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន ។ របាយការណ៍នេះ ក៏បានសង្កត់ធ្ងន់ផងដែរ អំពីកាលវេលាសំរាប់ជំរុញអោយមានវប្បធម៌នៃ "ការទទួលខុសត្រូវចំពោះថ្នាក់ក្រោម" នៅគ្រប់កំរិតថ្នាក់ព្រមជាមួយនឹងការផ្លាស់ប្ដូរឥរិយាបថ និងអាកប្បកិរិយារបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ ។ ខណៈដែលគ្រប់អនុសាសន៍ទាំងអស់នៅក្នុងរបាយការណ៍នេះត្រូវបានក្រុមសិក្សាស្រាវជ្រាវចាត់ទុកថាមានសារៈសំខាន់ សកម្មភាពដូចខាងក្រោម (ជ្រើសរើសដោយសារមានប្រសិទ្ធិភាពជាលក្ខណៈយុទ្ធសាស្ត្រ) ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាអាទិភាពខ្ពស់ ។

៣.ខ. សកម្មភាពអាទិភាព

៣៨. សកម្មភាពជាអាទិភាពដែលបានស្នើឡើងសំរាប់ **រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា** រួមមាន ៖

សំរាប់រយៈពេលខ្លី ៖

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី១សំរាប់រាជរដ្ឋាភិបាល - **ណែនាំ (និងគាំទ្រ) ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់អោយរៀបចំជាវេទិកាសាធារណៈពីរដងក្នុងមួយឆ្នាំ ។** (អនុសាសន៍ ក.២, ខ.៣, និង ឃ.៣)

ការស្រាវជ្រាវនេះបង្ហាញថា ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់មានសក្ដានុពលយ៉ាងធំធេង (ប៉ុន្តែពុំទាន់អភិវឌ្ឍអោយបានប្រសើរ) សំរាប់រៀបចំវេទិកាដើម្បីការពិភាក្សារវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរាជរដ្ឋាភិបាល ។ រាជរដ្ឋាភិបាលគួរណែនាំអោយមានការរៀបចំធ្វើវេទិកាសាធារណៈពីរដងក្នុងមួយឆ្នាំអោយបានទៀងទាត់នៅថ្នាក់ឃុំ-សង្កាត់ សំរាប់ជាឱកាសអោយប្រជាពលរដ្ឋបានចូលរួមជាមួយអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាល លើបញ្ហានានាដែលជាសេចក្ដីព្រួយបារម្ភចំបងរបស់ពួកគេ ។

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី២សំរាប់រាជរដ្ឋាភិបាល- **ចែងជាបញ្ញត្តិអោយបានច្បាស់លាស់អំពីការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលក្នុងក្រុមប្រឹក្សាស្រុកនិងក្រុមប្រឹក្សាខេត្តដែលទើបបង្កើតឡើងថ្មីៗ** (អនុសាសន៍ក.២, ខ.៣ និងឃ.៣)

នៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ មានឱកាសតិចតួចណាស់សំរាប់ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនៅថ្នាក់ស្រុក និងថ្នាក់ខេត្ត ។ រាជរដ្ឋា-ភិបាលត្រូវបានលើកទឹកចិត្តអោយចេញជាប្រកាសមួយ ដែលមានចែងជាបញ្ញត្តិច្បាស់លាស់ ដើម្បីប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលអាចចូលរួមយ៉ាងមានន័យនៅក្នុងក្រុមប្រឹក្សាស្រុក និងក្រុមប្រឹក្សាខេត្តដែលបង្កើតឡើងថ្មីៗ (បង្កើតឡើងអនុលោមទៅតាមច្បាប់អង្គការដែលទើបត្រូវបានអនុម័តនាពេលថ្មីៗនេះ) ។

សំរាប់រយៈពេលវែង :

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី៣សំរាប់រាជរដ្ឋាភិបាល - **ណែនាំសាលារៀន និងមណ្ឌលសុខភាព និងមន្ទីរពេទ្យទូទាំងប្រទេសអោយចែករំលែកព័ត៌មាន អំពីថវិកាជាសាធារណៈ** (អនុសាសន៍ ក.២)

ការស្រាវជ្រាវនេះបានរកឃើញថា ប្រជាពលរដ្ឋខ្វះលទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានអំពីសេវាសាធារណៈជាមូលដ្ឋានដែលមានផលប៉ះពាល់ដោយផ្ទាល់ដល់សុខុមាលភាពរបស់ពួកគេ ។ ដើម្បីលើកកំពស់តម្លាភាព និងការទទួលខុសត្រូវសង្គម រាជរដ្ឋាភិបាលត្រូវបានលើកទឹកចិត្តអោយផ្តល់ជាសេចក្តីណែនាំដល់សាលារៀន និងមណ្ឌលសុខភាព និងមន្ទីរពេទ្យនៅទូទាំងប្រទេសអោយចែករំលែកព័ត៌មានអំពីថវិកាជាសាធារណៈ ដើម្បីអោយអ្នកប្រើប្រាស់សេវា ឬប្រជាពលរដ្ឋ បានដឹងអំពីការប្រើប្រាស់ថវិកាសាធារណៈ និងធនធានដទៃទៀតនៅទីកន្លែងទាំងនេះ និងអោយគេបានដឹងថាតើធនធានទាំងនោះត្រូវបានប្រើប្រាស់យ៉ាងដូចម្តេច ។ ជាអនុសាសន៍ សំរង់ហិរញ្ញវត្ថុប្រចាំឆ្នាំគួរបិតផ្សាយជាសាធារណៈ និងបង្ហាញជូនក្នុងពេលមានវេទិកាសាធារណៈប្រចាំឆ្នាំ ។

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី៤សំរាប់រាជរដ្ឋាភិបាល - **បង្កើតក្រុមប្រឹក្សាភិបាលអន្តរក្រសួង** (អនុសាសន៍ ឃ.១ និង ឃ.៣)

វេទិកាទៀងទាត់សំរាប់ការចែករំលែកព័ត៌មានរវាងតួអង្គនានាក្នុងសង្គមស៊ីវិល និងរដ្ឋាភិបាលនៅពុំទាន់មាននៅឡើយទេ ។ ជាអនុសាសន៍ រាជរដ្ឋាភិបាលគួរស្នើអោយបណ្តាក្រសួងពាក់ព័ន្ធបង្កើតឡើងនូវក្រុមប្រឹក្សាភិបាលអចិន្ត្រៃយ៍មួយ (ដែលសមាសភាពរួមមានតំណាង ឬទីប្រឹក្សាពាក់ព័ន្ធពីផ្នែកសង្គមស៊ីវិល ផ្នែកសិក្សាធិការ និងវិស័យផ្នែកឯកជន ។ល។) ក្រុមទាំងនេះគួរជួបប្រជុំគ្នាជាទៀងទាត់ (ឧទាហរណ៍ ប្រចាំត្រីមាស) អាស្រ័យទៅតាមលក្ខន្តិកៈច្បាស់លាស់របស់ខ្លួន ដើម្បីជាការរួមចំណែកដល់ការលើកឡើង និងពិភាក្សាអំពីបញ្ហាដែលជាក្តីបារម្ភចំបងៗរបស់សាធារណៈជន ផ្តល់យោបល់ត្រលប់ទៅលើឯកសារសំខាន់ៗ និងសំរបសំរួលដំណើរការពិគ្រោះយោបល់ជាសាធារណៈទៅលើច្បាប់ ឬគោលនយោបាយថ្មីៗ ។

៣៩. សកម្មភាពជាអាទិភាពដែលបានស្នើឡើងសំរាប់ **អង្គការសង្គមស៊ីវិល** រួមមាន :

សំរាប់រយៈពេលខ្លី :

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី១សំរាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល— **ពង្រីកគំនិតផ្តួចផ្តើមចងក្រង និងផ្តល់អំណាចនៅថ្នាក់សហគមន៍** (អនុសាសន៍ ខ.១ និង គ.១)

កិច្ចខិតខំក្នុងការផ្តល់អំណាច គប្បីធ្វើឡើងដោយផ្អែកលើបទពិសោធន៍ និងការរៀនសូត្រពីទំរង់នានា ដូចជាសមាគមកសិករដែលទទួលការគាំទ្រពីអង្គការសេដាក និងសមាគមសុខភាពភូមិរបស់ក្រុមអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ ដែលមានបំណងដោះស្រាយសេចក្តីត្រូវការជាក់ស្តែងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ហើយដែលក្នុងខណៈជាមួយគ្នានោះ បានជួយពង្រឹងការសំដែងមតិ និងឥទ្ធិពលនយោបាយរបស់ពួកគេផង ។ ការកសាងចំណេះដឹង ទំនុកចិត្ត និងអំណាចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញៗ (រួមមាន ស្ត្រី យុវជន និងក្រុមដទៃទៀតដែលគេមិនសូវយកចិត្តទុកដាក់) គឺជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់នៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម រីឯកង្វះការផ្តល់អំណាច ដល់ប្រជាពលរដ្ឋនៅតាមសហគមន៍ គឺជាមូលហេតុចំបងដែលធ្វើអោយការឧបត្ថម្ភពីម្ចាស់ជំនួយក្នុងទសវត្សកន្លងមកពុំសូវទទួលបានជោគជ័យក្នុងការជំរុញនូវការទាមទារដ៏សកម្មអោយមានអភិបាលកិច្ចល្អ ។

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី២សំរាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល— **ណែនាំអោយអនុវត្តនូវការធ្វើរបាយការណ៍ និងការប្រកាន់នូវតម្លាភាពចំពោះ "ថ្នាក់ក្រោម"** (អនុសាសន៍ គ.២)

ដើម្បីក្លាយខ្លួនជាភ្នាក់ងារធ្វើការផ្នែកទទួលខុសត្រូវសង្គមដ៏មានប្រសិទ្ធិភាព អង្គការសង្គមស៊ីវិលខ្លួនឯងត្រូវខិតខំធ្វើជាគំរូគេផ្នែកអភិបាលកិច្ចល្អនេះ តាមរយៈការកែលំអអភិបាលកិច្ចផ្ទៃក្នុង និងកែលំអប្រព័ន្ធតម្លាភាពរបស់ខ្លួន និងការទទួលខុសត្រូវចំពោះថ្នាក់ក្រោម ។ ទិដ្ឋភាពចំបងមួយនៃចំណុចនេះ គឺគេត្រូវខិតខំខ្វែងចែករំលែកព័ត៌មានអំពីកម្មវិធី និងថវិកាជាមួយអតិថិជន និងប្រជាពលរដ្ឋគោលដៅ រួចហើយលើកទឹកចិត្តពួកគេអោយចូលរួមឃ្លាំមើលអោយបានសកម្ម ។

សំរាប់រយៈពេលវែង :

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី៣សំរាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល - **អភិវឌ្ឍន៍ជំនាញអំពីវិធីសាស្ត្រតស៊ូមតិបែបចូលរួមដែល "យកប្រជាពលរដ្ឋជាចំបង"** (អនុសាសន៍ ខ.១)

អង្គការសង្គមស៊ីវិលមានតួនាទីដ៏សំខាន់ក្នុងការផ្តល់អំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ អោយគេធ្វើសកម្មភាព និងតស៊ូមតិដោយខ្លួនឯង ។ សំរាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិលកម្ពុជា ការកសាងសមត្ថភាព និងជំនាញអំពីវិធីសាស្ត្រតស៊ូមតិ និងការអភិវឌ្ឍន៍ដែលមានការចូលរួម និងយកប្រជាពលរដ្ឋជាចំបងនោះ ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាកិច្ចការដែលមានអាទិភាពខ្ពស់ ។

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី៤សំរាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល - **បង្កើតឡើងនូវតួនាទីសំរបសំរួលសំរាប់ការពិភាក្សារវាងប្រជាពល-រដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល** (អនុសាសន៍ ឃ.២)

បទពិសោធន៍បង្ហាញថា ការពិភាក្សារវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល ទទួលបានផលយ៉ាងធំធេងបើមានការសំរបសំរួលពីភាគីទីបី ។ អង្គការសង្គមស៊ីវិលដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ជា "ស្ពាន" រវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាល ហើយអង្គការទាំងនោះត្រូវបានលើកទឹកចិត្តអោយបង្កើតឡើង និងពង្រីកតួនាទីទាំងនេះជាអាទិភាពខ្ពស់ (ជាពិសេសនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន) ។

៤០. សកម្មភាពជាអាទិភាពដែលបានស្នើឡើងសំរាប់ **ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍** រួមមាន :

សំរាប់រយៈពេលខ្លី :

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី១សំរាប់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ - **គាំទ្រការបណ្តុះបណ្តាល និងការហ្វឹកហ្វឺនដល់អ្នកដឹកនាំបច្ចុប្បន្ន និងអនាគតអ្នកដឹកនាំថ្នាក់មូលដ្ឋាន** (អនុសាសន៍ ខ.២)

សំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញ អ្នកដឹកនាំសហគមន៍ និងអ្នកដឹកនាំថ្នាក់មូលដ្ឋាន បានដើរតួយ៉ាងសំខាន់ជាអ្នករៀបចំ អ្នកអប់រំ អ្នកគាំទ្រ និងអន្តរការី ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ការវិនិយោគទៅលើសមត្ថភាព និងជំនាញរបស់អ្នកដឹកនាំនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាននេះ ដើម្បីអោយគេផ្តល់ការឆ្លើយតប និងទទួលខុសត្រូវចំពោះថ្នាក់ក្រោម គឺជាអាទិភាពមួយ ។ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍គួរលើកកំពស់ការគាំទ្រដល់អង្គការសង្គមស៊ីវិល ដែលបច្ចុប្បន្នកំពុងផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលអំពីភាពជាអ្នកដឹកនាំក្នុងមូលដ្ឋាន និងគាំទ្រការកសាងសមត្ថភាពនៅក្នុងផ្នែកនេះ ។

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី២របស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ - **ណែនាំអោយអនុវត្តនូវការធ្វើរបាយការណ៍ប្រកបដោយតម្លាភាព ទៅ "ថ្នាក់ក្រោម"** (អនុសាសន៍ គ.២)

ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ត្រូវបានលើកទឹកចិត្តអោយ "ធ្វើជាគំរូ" តាមរយៈការអនុវត្តន៍នូវការទទួលខុសត្រូវសង្គម អោយមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធទៅក្នុងប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន (ដូចជា ការធានាថាប្រជាពលរដ្ឋត្រូវបានផ្តល់ជូននូវព័ត៌មានអំពីថវិកាដែលបានផ្តល់ និងការប្រើប្រាស់ថវិកាទាំងនោះ ជាពិសេសអោយអ្នកទាំងនោះបានចូលរួមត្រួតពិនិត្យ និងវាយតំលៃទៅលើសកម្មភាពនៃការចំណាយទាំងនោះ) ។ នៅពេលដែលបានក្លាយទៅជាគំរូផ្នែកតម្លាភាព និងការរាយការណ៍ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍មិនត្រឹមតែបានលើកកំពស់ការឃ្លាំមើលជាសាធារណៈចំពោះថវិកានិងកម្មវិធីផ្ទាល់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងបានជួយប្រជាពលរដ្ឋអោយមើលឃើញជាក់ស្តែងពីរូបភាពនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម ហើយនិងអាចធ្វើអោយប្រជាពលរដ្ឋមានការរំពឹងទុកអំពីតម្លាភាព និងការទទួលខុសត្រូវរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលផងដែរ ។

សំរាប់រយៈពេលវែង :

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី៣របស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ - **ពង្រីកការគាំទ្រដល់គំនិតផ្តួចផ្តើមនៅថ្នាក់សហគមន៍** (អនុសាសន៍ ខ.១ និង គ.១)

ការកៀងគរចងក្រង និងការផ្តល់អំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋមានសារៈសំខាន់ណាស់ចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍របស់សង្គមស៊ីវិល និងការទទួលខុសត្រូវសង្គម ។ រហូតមកដល់ពេលនេះ មានជំនួយពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍តែមួយចំណែកតូចប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានផ្តល់ជូនដោយផ្ទាល់ដើម្បីគាំទ្រការអប់រំ ការចងក្រងនិងការផ្តល់អំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋនៅថ្នាក់សហគមន៍ ។ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍គួរបង្កើនការឧបត្ថម្ភដល់អង្គការសង្គមស៊ីវិលទាំងឡាយដែលធ្វើការដោយផ្ទាល់នៅតាមសហគមន៍ និងលើកទឹកចិត្ត ព្រមទាំងគាំទ្រអង្គការសង្គមស៊ីវិលថ្នាក់ជាតិអោយអោយប្រកាន់យកនូវវិធីសាស្រ្តពីក្រោមទៅលើ និងផ្សារភ្ជាប់អោយមានប្រសិទ្ធិភាពជាមួយសហគមន៍ ។

សកម្មភាពជាអាទិភាពទី៤របស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ - **ធ្វើការតស៊ូមតិ និងគាំទ្រអោយមានបរិយាកាសគោលនយោបាយអំណោយផលបន្ថែមទៀតសំរាប់ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល** (អនុសាសន៍ ឃ.១)

លើកទឹកចិត្ត និងគាំទ្ររាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាអោយដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយ និយ័តកម្ម និងគោលការណ៍ណែនាំ ដែលបង្កើតអោយមាននូវដែនសាធារណៈសំរាប់ការរួបរួមជាសមាគមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ប្រកាន់យក និងការពារសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ រួចហើយដាក់ចេញនូវវិធានជាមូលដ្ឋានសំរាប់ការពិភាក្សាប្រកបដោយអត្ថន័យរវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋាភិបាល ហើយត្រូវចាត់ទុកថាការចូលរួម គឺជាតួនាទីអាទិភាពរបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។

១. ការរួមចំណែករបស់សង្គមស៊ីវិលចំពោះអភិបាលកិច្ចល្អនៅកម្ពុជា

១. ក. សេចក្តីផ្តើម

១. **ចាប់តាំងពីចុងទសវត្សឆ្នាំ ១៩៨០ រហូតមកដល់ដើមទសវត្សឆ្នាំ ១៩៩០ នៅពេលដែលមានដំណើរការសន្តិភាពដែលត្រួតពិនិត្យដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ កម្ពុជាបានឆ្លងកាត់នូវដំណាក់កាលអន្តរកាលសំខាន់ៗចំនួនបី គឺពីសង្គ្រាមស៊ីវិលមកសន្តិភាព ពីការដឹកនាំដោយបក្សមួយមកលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស និងពីភាពឯកោផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចមកជាសមាហរណកម្ម (ទាំងនៅក្នុងតំបន់ និងសាកលលោក) ។** ក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សកន្លងមកនេះ ការកែទំរង់ដ៏ធំទូលាយ និងពោរពេញដោយបញ្ហាប្រឈមនៅគ្រប់វិស័យ បាននាំមកនូវការរីកចំរើនដ៏សំខាន់ឈានទៅធានានូវសុខសន្តិភាព ការកសាងស្ថាប័នឡើងវិញ និងការបង្កើតនូវបរិយាកាសស្ថេរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ។ បច្ចុប្បន្ននេះកម្ពុជាកំពុងទទួលបាននូវកំណើនសេដ្ឋកិច្ចដ៏ល្អ និងមានលទ្ធភាពក្នុងការបន្តនូវកំណើនបែបនេះនៅពេលអនាគត ។ រីឯចំណូលថវិការដ្ឋក៏មានលក្ខណៈវិជ្ជមាន ដោយសារមានការរំពឹងនូវចំណូលពីផ្នែកប្រេង និងរ៉ែនាពេលខាងមុខ និងដោយសារមានការប្តេជ្ញាផ្តល់ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស (ODA)(រួមទាំងពីប្រទេសចិនផង) ។ រឿងដែលថាតើសម្បត្តិធនធានដ៏ច្រើននេះ នឹងត្រូវបានប្រែក្លាយអោយទៅជាការអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចិរភាព និងសមធម៌ និងអាចកាត់បន្ថយភាពក្រីក្របានឬយ៉ាងណានោះ គឺវាអាស្រ័យយ៉ាងសំខាន់ទៅលើបញ្ហាអភិបាលកិច្ច និងយុត្តិធម៌សង្គម ដែលបញ្ហានេះត្រូវបានអ្នកធ្វើអត្ថាធិប្បាយជាច្រើនអំពីការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសកម្ពុជា រួមទាំងអ្នកនៅក្នុងសហគមន៍ម្ចាស់ជំនួយផង ចាត់ទុកថាជាផ្នែកអាទិភាព ។[១]

២. **អភិបាលកិច្ចត្រូវបានចាត់ទុកជាទូទៅ ថាជាបញ្ហាប្រឈមដ៏ធំបំផុតចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍នៅកម្ពុជា ។** បើទោះបីកម្ពុជាសំរេចបាននូវការរីកចំរើនផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្របានល្អបង្គួរក្តី ក៏បញ្ហាអំពើពុករលួយ ភាពទន់ខ្សោយផ្នែកការទទួលខុសត្រូវ និងការព្រួយបារម្ភដទៃទៀតផ្នែកអភិបាលកិច្ច នៅតែបន្តរាំងស្ទះដល់ការអភិវឌ្ឍន៍ (World Bank, *Country Assistance Strategy 2005-2008*:6-7) ។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទទួលស្គាល់អំពីសេចក្តីត្រូវការក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាអភិបាលកិច្ចនេះ ហើយទាំង "យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ" ឆ្នាំ២០០៤ និងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិឆ្នាំ ២០០៦ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល បានដាក់បញ្ហាអភិបាលកិច្ចល្អជាចំណុចស្នូលនៃរបៀបវារៈអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសកម្ពុជា ។ នៅក្នុងទសវត្សកន្លងមក ក្រុមម្ចាស់ជំនួយ ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងធនាគារពិភពលោកផង បានគាំទ្ររាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ក្នុងការអនុវត្តន៍នូវកំណែទំរង់វិស័យសាធារណៈ ការពង្រឹងស្ថាប័ននិងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងសាធារណៈ ព្រមទាំងបង្កើតឡើងនូវយន្តការសំរាប់ការត្រួតពិនិត្យផ្ទៃក្នុង ។ បើទោះបីជាមានការរីកចំរើនសំខាន់ៗនៅក្នុងផ្នែកជាច្រើនយ៉ាងណាក្តី ក៏អ្នកធ្វើអត្ថាធិប្បាយភាគច្រើនយល់ឃើញដូចគ្នាថាដំណើរការនេះនឹងនៅវែងឆ្ងាយតទៅទៀត ជាពិសេសក្នុងការផ្លាស់ប្តូរវប្បធម៌នៃការផ្តល់សេវា និងអាជ្ញាធររបស់រដ្ឋ ដែលទាំងនេះជាផ្នែកចំបងនៃកង្វះអភិបាលកិច្ចល្អ ។

៣. **បទពិសោធន៍ជាសាកលបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ដើម្បីសំរេចបាននូវអភិបាលកិច្ចល្អ វាទាមទារអោយមាននូវកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងមិនត្រឹមតែពីខាងរដ្ឋាភិបាលប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏តំរូវអោយមាន*ការទាមទារ* យ៉ាងសកម្មនូវអភិបាលកិច្ចល្អពីប្រជាពលរដ្ឋផងដែរ ។**

---

[១] ឧទាហរណ៍ សូមមើល *Donors' Statements and Commitments at the Consultative Group for Cambodia Meeting*, March 2006.

ប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល មានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការជួយដល់រដ្ឋាភិបាលអោយកាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាព និងការទទួលខុសត្រូវ ។ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលមានន័យថា*រដ្ឋាភិបាលកើតឡើងដោយប្រជាជន និងដើម្បីប្រជាជន* តំរូវអោយប្រជាពលរដ្ឋ (និងអង្គការរបស់ពួកគេ) ដើរតួនាទីយ៉ាងសកម្ម ដោយមិនត្រឹមតែបោះឆ្នោតជ្រើសរើសអ្នកតំណាងរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ត្រូវជំរាបជូនទៅមន្ត្រីសាធារណៈរបស់រដ្ឋនូវមតិយោបល់ សេចក្តីត្រូវការ និងការព្រួយបារម្ភរបស់ខ្លួនផងដែរ ។ លើសពីនេះប្រជាពលរដ្ឋមានតួនាទីជូនយោបល់ពីបញ្ហាគោលនយោបាយនិងផែនការ ត្រួតពិនិត្យ និងផ្តល់យោបល់ត្រលប់អំពីសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល ព្រមទាំងជំរុញអោយរដ្ឋាភិបាលមានការទទួលខុសត្រូវ ។

៤. **ពាក្យថា "ការទទួលខុសត្រូវសង្គម" សំដៅដល់បណ្តាសកម្មភាព និងយន្តការ (លើសពីការបោះឆ្នោត) ដែលប្រជាពលរដ្ឋអាចប្រើប្រាស់ដើម្បីជួយធ្វើអោយរដ្ឋាភិបាលកាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាព និងមានការទទួលខុសត្រូវ ហើយក៏សំដៅផងដែរដល់សកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល សង្គមស៊ីវិល ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និងតួអង្គក្នុងសង្គមផ្សេងៗទៀត ដែលលើកកំពស់ ឬបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលអោយប្រជាពលរដ្ឋធ្វើដូច្នេះបាន**[២] ។ វិធីសាស្ត្រនានាសំរាប់ការទទួលខុសត្រូវសង្គមត្រូវបានគេបន្តចាត់ទុកថា ជាមធ្យោបាយដ៏សំខាន់ក្នុងការកែលំអប្រសិទ្ធិភាពនៃអភិបាលកិច្ច និងការអភិវឌ្ឍន៏តាមរយៈការលើកកំពស់តម្លាភាព ការទទួលខុសត្រូវ និងការឆ្លើយតបនៅក្នុងដំណើរការរៀបចំគោលនយោបាយសាធារណៈ ការរៀបចំផែនការថវិកា ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ និងការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ។ វិធីសាស្ត្រសំរាប់ការទទួលខុសត្រូវសង្គម ក៏ជួយពង្រឹងអំណាចដល់ប្រជាពលរដ្ឋ និងរួមចំណែកដល់ការកើតឡើងនូវ ស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យបែបចំរុះ និងបើកចំហ ។ វិធីសាស្ត្រសំរាប់ការទទួលខុសត្រូវសង្គមនេះពុំមែនដើម្បី *ជំនួស* យន្តការធម្មតា ដែលរដ្ឋាភិបាលប្រើប្រាស់ដើម្បីកែលំអបញ្ហាអភិបាលកិច្ច (ពី "ផ្នែកផ្តល់សេវា") នោះទេ តែផ្ទុយទៅវិញវិធីសាស្ត្រទាំងនេះ គឺ*បំពេញបន្ថែម និងពង្រឹង* យន្តការទាំងឡាយរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ បទពិសោធន៏ពីអន្តរជាតិបង្ហាញ ថាយន្តការនៃការទទួលខុសត្រូវសង្គមអាចមានប្រសិទ្ធិភាពក្នុងការកំណត់រកអោយឃើញ និងបង្ការអំពើពុករលួយនៅគ្រប់កំរិតថ្នាក់ក្នុងរដ្ឋាភិបាល ។ នៅក្នុងន័យនេះយន្តការទាំងនោះគឺជាការបំពេញបន្ថែមដ៏មានឥទ្ធិពលដល់បណ្តាវិធីសាស្ត្រប្រឆាំងអំពើពុករលួយរបស់រដ្ឋាភិបាល ។

៥. **ធនាគារពិភពលោក និងម្ចាស់ជំនួយដទៃៗទៀតទទួលស្គាល់ពីសារៈសំខាន់នៃការបង្កើតនូវផ្នែក *"ទាមទារ" អោយមានអភិបាលកិច្ចល្អ*និងគាំទ្រយ៉ាងខ្លាំងនូវវិធីសាស្ត្រទាំងនេះក្នុងបំណងលើកកំពស់ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការទទួលខុសត្រូវសង្គម ។** គោលបំណងសំខាន់មួយនៃយុទ្ធសាស្ត្រផ្តល់ជំនួយសំរាប់ប្រទេសកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្នរបស់ធនាគារពិភពលោក គឺ "គាំទ្រវិមជ្ឈការ និងការលើកកំពស់ភាពជាដៃគូរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីធ្វើអោយប្រសើរដល់អភិបាលកិច្ច "ជាពិសេសតាមរយៈការពង្រឹងនូវវិធីសាស្ត្រ "ទាមទារ" អោយមានអភិបាលកិច្ចល្អ [ដើម្បីបំពេញបន្ថែម] វិធីសាស្ត្រ "ផ្នែកផ្គត់ផ្គង់"ធម្មតា......ដើម្បីធ្វើអោយប្រាកដថាប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាអាចធ្វើអោយរដ្ឋាភិបាល និងធនាគារពិភពលោកមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះជំនួយដែលបានផ្តល់ និងជំរុញអោយរដ្ឋាភិបាលទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួនផងដែរ ពោលគឺពុំមែនទទួលខុសត្រូវតែចំពោះម្ចាស់ជំនួយពីខាងក្រៅប៉ុណ្ណោះទេ" ។ យុទ្ធសាស្ត្រផ្តល់ជំនួយសំរាប់ប្រទេស ក៏បានសង្កត់ធ្ងន់ផងដែរពីសារៈសំខាន់នៃការធ្វើអោយមាននូវ

[២] របាយការណ៏នេះប្រើប្រាស់នូវទស្សនាទាន និង វាក្យស័ព្ទមួយចំនួនទាក់ទងនឹង "ការទទួលខុសត្រូវសង្គម " និង "អភិបាលកិច្ចល្អផ្តើមចេញពីការទាមទារ " ដែលទាំងនេះមានលក្ខណៈថ្មីស្រឡាងនៅក្នុងបរិបទប្រទេសកម្ពុជា ហើយអ្នកអានប្រហែលជាពុំធ្លាប់ដឹងពីទស្សនាទាន និងវាក្យស័ព្ទទាំងនេះទេ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ សទ្ទានុក្រមនៃវាក្យស័ព្ទគន្លឹះៗត្រូវបានជូនភ្ជាប់នៅផ្នែកខាងចុងនៃឯកសារនេះ ។

"បរិយាកាសអំណោយផលសំរាប់ភាពជាដៃគូរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ" ក៏ដូចជាការចូលរួមពាក់ព័ន្ធប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា សេរី និងសន្តិភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល ម្ចាស់ជំនួយ និងសង្គមស៊ីវិល ។

១.ក.១. ទិដ្ឋភាពរួមនៃរបាយការណ៍

៦. **គោលបំណងនៃការសិក្សានេះ គឺដើម្បីស្វែងយល់ពីរូបភាព និងការអនុវត្តន៍នូវការទទួលខុសត្រូវសង្គមនាពេលបច្ចុប្បន្ននៅកម្ពុជា ដោយពិនិត្យរកមើលឱកាស វិភាគទៅលើឧបសគ្គនិងប្រភពរបស់វា ព្រមទាំងផ្តល់យោបល់អំពីដំណោះស្រាយ និងសកម្មភាពអាទិភាព ។** ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងបរិបទនៃកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងទូលំទូលាយរបស់ធនាគារពិភពលោកក្នុងការគាំទ្រ និងលើកកំពស់ការទាមទាររបស់ប្រជាពលរដ្ឋអោយមានអភិបាលកិច្ចល្អនៅកម្ពុជា ដែលក្នុងនោះរួមទាំងកិច្ចខិតខំដើម្បី : ជំរុញអោយមានបរិយាកាសអំណោយផលសំរាប់ការទទួលខុសត្រូវសង្គម ជួយរដ្ឋាភិបាលអោយផ្តល់ការឆ្លើយតប និងទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួន ពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងសង្គមស៊ីវិលអោយចូលរួមជាមួយអាជ្ញាធរសាធារណៈ និងបង្កើតឡើងនូវយន្តការសំរាប់ការចូលរួមប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ **របកគំហើញ និងអនុសាសន៍ពីការសិក្សានេះ គឺសំរាប់ក្រុមគោលដៅធំៗបី : រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា តួអង្គនានាក្នុងសង្គមស៊ីវិល និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ (DPs) ។**

៧. **ការសិក្សានេះបានរកឃើញនូវបញ្ហាប្រឈម និងឱកាសល្អៗជាច្រើននៅក្នុងបរិបទកម្ពុជា ។** បើធៀបទៅនឹងប្រទេសប្រជាធិប-តេយ្យសេរីដទៃៗទៀត ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាមានឥទ្ធិពលតិចតួចណាស់ទៅលើដំណើរការសម្រេចចិត្តជាសាធារណៈ ហើយមានឱកាសតិចតួចក្នុងការទាមទារអោយមន្ត្រីសាធារណៈមានការទទួលខុសត្រូវ ។ កត្តាទាំងនេះមួយភាគធំ គឺដោយសារគោលការណ៍ និងស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យនៅមានភាពថ្មីថ្មោងនៅឡើយនៅកម្ពុជា ហើយម្យ៉ាងទៀតគឺដោយសារស្លាកស្នាមនៃប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ឃោរឃៅកាលពីពេលថ្មីៗរបស់ប្រទេសនេះ ដែលបានធ្វើអោយបាត់បង់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរនូវជំនឿទុកចិត្ត "ធនធានសង្គម" ។ បើទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ការវិវត្តន៍យ៉ាងឆាប់រហ័សនៃស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យ និងដំណើរការនៃកំណែទំរង់នយោបាយនាពេលបច្ចុប្បន្ន ការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច និងបំលាស់ប្តូរសង្គម បានផ្តល់នូវឱកាសដ៏សំខាន់ក្នុងការជំរុញអោយមានការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា ។

៨. បន្ទាប់ពីបង្ហាញជូននូវវិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវ ផ្នែកទីមួយនៃរបាយការណ៍នេះនឹងរៀបរាប់អំពីទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗមួយចំនួននៃបរិបទរបស់កម្ពុជាដែលមានការពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់ទៅនឹងការទទួលខុសត្រូវសង្គម ហើយនិងពិពណ៌នាត្រួសៗពីអ្វីដែលប្រជាពលរដ្ឋ និងអង្គការសង្គមស៊ីវិលកំពុងធ្វើ ដើម្បីជួយដល់រាជរដ្ឋាភិបាលអោយកាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាព និងមានការទទួលខុសត្រូវ ។ ផ្នែកទីពីរនៃរបាយការណ៍ រៀបរាប់ពីការកំណត់រក និងការវិភាគនូវកត្តាសំខាន់ៗដែលបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល ឬរាំងស្ទះដល់ការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា ។ នៅក្នុងផ្នែកនេះដែរនឹងមានបង្ហាញជូននូវអនុសាសន៍ទាក់ទងនឹងអ្វីដែលត្រូវធ្វើ ដើម្បីអោយមានការទទួលខុសត្រូវ ។ ផ្នែកនេះត្រូវបានរៀបចំជុំវិញប្រធានបទបួនខាងក្រោម ដែលជាសមាសធាតុចំបងៗ ឬ "ដំណាក់កាលឬជំហាន"

ដើមីអោយមានការទទួលខុសត្រូវសង្គម[៣] : ការសិក្សានេះបានកំណត់រកឃើញនូវចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយនៅក្នុងផ្នែកនីមួយៗ និងបានដាក់ជាអនុសាសន៍ដើម្បីជំនះឧបសគ្គ និងប្រើប្រាស់ឱកាសដែលមានសំរាប់ផ្នែកនីមួយៗ ។

- *ព័ត៌មាន* - តើប្រជាពលរដ្ឋអាចទទួលបាន និងបង្កើតនូវព័ត៌មានអំពីបញ្ហានានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការព្រួយបារម្ភរបស់សាធារណៈ ការសំរេចចិត្ត និងសកម្មភាពរបស់ រដ្ឋាភិបាល គោលនយោបាយសាធារណៈ ថវិកា ការចំណាយ និងកម្មវិធីនានាដែរឬទេ?
- *ការបញ្ចេញមតិ* — តើប្រជាពលរដ្ឋអាចសំដែងពីកង្វល់ និងបង្ហាញពីអាទិភាពរបស់ខ្លួនបានដែរឬទេ (ដោយមានការជ្រោមជ្រែងពីអង្គការសង្គមស៊ីវិល)?
- *ការរួបរួមជាសមាគម* - តើប្រជាពលរដ្ឋអាចបង្កើតជាសមាគម ហើយប្រើប្រាស់សមាគមនោះដើម្បីប្រមូលផ្តុំមតិ និងសំដែងចេញនូវមតិយោបល់ទាំងនោះបានដែរឬទេ?
- *ការចូលរួម និងការពិភាក្សាប្រកបដោយលក្ខណៈស្ថាបនា* - តើប្រជាពលរដ្ឋអាចផ្សារភ្ជាប់ទំនាក់ទំនង និងចូលរួមក្នុងដំណើរការសំរេចចិត្តជាសាធារណៈបានដែរឬទេ?

ជាចុងក្រោយ ផ្នែកទីបីនៃរបាយការណ៍នេះ គឺជាសេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងការលើកឡើងនូវសកម្មភាពជាអាទិភាពមួយចំនួន សំរាប់ធ្វើសកម្មភាពក្នុងរយៈពេលខ្លី និងមធ្យមដោយក្រុមគោលដៅពាក់ព័ន្ធនីមួយៗ។

១.ក.២. វិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវ

៩. **ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះបានប្រើប្រាស់រួមគ្នានូវវិធីសាស្ត្រស្រាវជ្រាវបែបគុណភាពផងនិងបរិមាណផង សំរាប់ជាការបំពេញអោយគ្នាទៅវិញទៅមក** ។ ការសិក្សានេះគឺផ្អែកលើប្រភពចំណេះដឹងដែលមានស្រាប់ទាំងផ្នែកទ្រឹស្តី និងការអនុវត្តន៍ជាក់ស្តែង រួមជាមួយនឹងការចុះស្រាវជ្រាវផ្ទាល់ ។ ដើម្បីរក្សានូវគោលគំនិតដើមដែលសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើសារៈសំខាន់នៃការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ការសិក្សាបានប្រើប្រាស់នូវវិធីសាស្ត្របែបចូលរួម ដែលក្នុងនោះក្រៅពីការប្រមូលព័ត៌មាន និងយោបល់ត្រលប់ពីប្រតិបត្តិករផ្សេងៗគ្នាជាច្រើននោះ ការសិក្សានៅបានផ្តល់ឱកាសដល់ប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញ អ្នកដឹកនាំសហគមន៍ អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងអ្នកពាក់ព័ន្ធដទៃៗទៀត បានបញ្ចេញទស្សនៈរបស់ពួកគេប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក និងចូលរួមទៅក្នុងការឆ្លុះបញ្ចាំង និងការវិភាគរួមគ្នា ។

១០. ដំណើរការស្រាវជ្រាវបានចាប់ផ្តើមជាមួយនឹង **ការសិក្សាតាមឯកសារ** ដោយពិនិត្យមើលទៅលើឯកសារដែលត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ និងមិនទាន់បោះពុម្ព ទាំងក្នុង និងក្រៅប្រទេសកម្ពុជា ។ ក្រុមអ្នកស្រាវជ្រាវ ក្រោមកិច្ចសហការជាមួយបុគ្គលិកកម្មវិធីពង្រឹងសមត្ថភាពដើម្បីការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា (PECSA) ក៏បានធ្វើ **សំរង់បទពិសោធន៍ស្តីពីការងារទទួលខុសត្រូវ**

---

[៣] ការកំណត់នូវជំហាន ឬដំណាក់កាលទាំងនេះ គឺស្រង់ចេញពី Civic Engagement Analytical Framework ដែលជាឧបករណ៍វិភាគមួយ បង្កើតឡើងដោយ Participation and Civic Engagement Group របស់ធនាគារពិភពលោកដើម្បីវាយតំលៃពីលក្ខខ័ណ្ឌនៃការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

សង្គមនៅកម្ពុជានាពេលបច្ចុប្បន្ន [៤] ។ អ្នកស្រាវជ្រាវនៃមជ្ឈមណ្ឌលសំរាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាន់ខ្ពស់ (CAS) បានប្រមូលព័ត៌មានបែបគុណភាពដ៏មានតំលៃពី **កិច្ចសំភាសន៍ជាមួយអ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗ និងការពិភាក្សាជាក្រុម** (Focus Group Discussion - FGDs) ដែលបានធ្វើឡើងនៅក្នុងខេត្តចំនួនបួន និងទីក្រុងភ្នំពេញ[៥] ។ ដើម្បីប្រមូលទិន្នន័យបែបបរិមាណក្រុមស្រាវជ្រាវ របស់ CAS ក៏បានធ្វើការអង្កេតចំនួនពីរគឺ **ការស្ទាបស្ទង់មតិសាធារណៈ** (ដែលបានប្រមូលចំលើយពីប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញប្រមាណ៩០០ នាក់ដែលត្រូវបានជ្រើសរើសដោយចោះៗ ទៅលើបញ្ហាទាក់ទងនឹងការទទួលខុសត្រូវសង្គម និង**ការស្ទាបស្ទង់មតិក្នុងចំណោមអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល** តាមការផ្ញើតារាងសំណួរទៅអង្គការដែលពាក់ព័ន្ធក្នុងសកម្មភាពអភិបាលកិច្ច (ប្រមូលបានការឆ្លើយតបពីបុគ្គលចំនួន១៥០នាក់ដែលតំណាងអោយអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលចំនួន១១៣) ។ ជាចុងក្រោយ ក្រុមស្រាវជ្រាវក៏បានធ្វើការសិក្សាតាម**ករណីសិក្សា**បែបស៊ីជំរៅចំនួន ៥ ករណីក្នុងបំណងស្វែងយល់អោយបានស៊ីជំរៅអំពីទឹកចិត្ត បទពិសោធន៍ជោគជ័យ និងបញ្ហាប្រឈមនៃគំនិតផ្តួចផ្តើមនានាផ្នែកទទួលខុសត្រូវសង្គម[៦] ។ អនុសាសន៍ និងការផ្តល់យោបល់ទៅលើសកម្មភាព ត្រូវបានស្នើឡើងរួមគ្នារវាងក្រុមការងារ CAS និងធនាគារពិភពលោក ដោយផ្អែកលើការវិភាគលើរបកគំហើញពីការស្រាវជ្រាវនេះ ក៏ដូចជាការផ្តល់យោបល់និងព័ត៌មានត្រលប់ពីអ្នកផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ៗក្នុងការពិភាក្សាតាមក្រុម និងអ្នកចូលរួមនៅក្នុងសិក្ខាសាលារបស់ PECSA ព្រមទាំងសមាជិកនៃក្រុមប្រឹក្សាភិបាលការស្រាវជ្រាវនេះ។ សេចក្តីព្រាងបឋមនៃរបាយការណ៍ត្រូវបានត្រួតពិនិត្យកែលំអដោយសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាភិបាលការស្រាវជ្រាវ និងអ្នកត្រួតពិនិត្យទាំងក្នុង និងក្រៅប្រទេស [៧] ។

១.២. ទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗនៃបរិបទកម្ពុជា

១១. ស្ថានភាពនៃការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា បានទទួលរងនូវឥទ្ធិពលពីកត្តាបរិបទសំខាន់ៗមួយចំនួន ។ ក្នុងនោះរួមមាន ឥទ្ធិពលនៃ**សង្គ្រាមនាពេលថ្មីៗ កត្តានយោបាយ កត្តាសង្គម-វប្បធម៌** ចរិតលក្ខណៈនិងប្រវត្តិនៃ**ទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាពលរដ្ឋនិងរដ្ឋ** ក៏ដូចជាលក្ខណៈដោយឡែកនៃ**សង្គមស៊ីវិល**របស់កម្ពុជា និង**ទំនាក់ទំនងរវាងសង្គមស៊ីវិល និងរដ្ឋផងដែរ ។** បើទោះបីកត្តាទាំងនេះ ភាគច្រើនត្រូវបានសិក្សា និងរៀបរាប់នៅក្នុងឯកសារដែលមានស្រាប់ក្តី ក៏បច្ចុប្បន្ននេះ កត្តាទាំងនេះកំពុងបន្តប្រែប្រួលនៅកម្ពុជា (ជាផលនៃការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច សមាហរណកម្មអន្តរជាតិ បំរែបំរួលផ្នែកប្រជាសាស្ត្រ រួមទាំងចំណាកស្រុកមកទីក្រុង និងការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ និងអាកប្បកិរិយារបស់ប្រជាពលរដ្ឋវ័យក្មេង) ។ ខាងក្រោមគឺជាទិដ្ឋភាពរួមដោយសង្ខេបនៃកត្តានីមួយៗទាក់ទងទៅនឹងប្រធានបទនៃការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការទទួលខុសត្រូវសង្គម ។

១.២.១. ដំណាក់កាលក្រោយសង្គ្រាម

---

[៤] សំរង់បទពិសោធន៍នេះ ពុំមានលក្ខណៈពេញលេញគ្រប់ជ្រុងជ្រោយទេ ប៉ុន្តែវាបានកំណត់ឃើញមានគំនិតផ្តួចផ្តើមជិត៥០ ។ បញ្ជីរាយពីគំនិតផ្តួចផ្តើមទាំងនោះអាចផ្តល់ជូនទៅតាមសំណូមពរ ។

[៥] ក្រុមអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ ក៏ទទួលបានទិន្នន័យផងដែរពីលទ្ធផល និងអនុសាសន៍ ពីបណ្តាសិក្ខាសាលាពិគ្រោះយោបល់ថ្នាក់តំបន់ ដែលរៀបចំឡើង ដោយកម្មវិធី PECSA នៅក្នុងតំបន់ផ្សេងៗគ្នានៃប្រទេសកម្ពុជា ដែលធ្វើឡើងចន្លោះពីខែតុលា ដល់ ខែវិច្ឆិកា ២០០៧ ។

[៦] របកគំហើញមួយចំនួនពីការស្រាវជ្រាវ ត្រូវបានបង្ហាញជូននៅក្នុងរបាយការណ៍នេះ ។ បញ្ជីសំណួរ សេចក្តីណែនាំសំរាប់កិច្ចសំភាសន៍ និងទិន្នន័យពីការអង្កេតក៏អាចផ្តល់ជូនបានតាមសំណូមពរផងដែរ។

[៧] សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាភិបាល និងអ្នកត្រួតពិនិត្យ មានរាយនាមនៅក្នុងសេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ ។ បញ្ជីឈ្មោះអ្នកចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំត្រួតពិនិត្យរបាយការណ៍អាចផ្តល់ជូនតាមសំណើ ។

១២. **សង្គមកម្ពុជានៅកំពុងផ្សះខ្លួនពីសង្គ្រាមស៊ីវិល និងសោកនាដ្ឋកម្មនៃអស្ថេរភាពសង្គមដែលបានអូសបន្លាយជិតបីទសវត្ស ។** ក្រៅពីសោកនាដ្ឋកម្មនៃការបាត់បង់ជីវិតមនុស្សរាប់មិនអស់ សង្គ្រាមរ៉ាំរ៉ៃរាប់សិបឆ្នាំ របបប្រល័យពូជសាសន៍ និងការដឹកនាំផ្តាច់ការបានបំផ្លិចបំផ្លាញសេដ្ឋកិច្ច ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវ័ន្ត និងស្ថាប័ននយោបាយ និងសង្គមរបស់ប្រទេសនេះយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ។ បើទោះបីមានការរីកចំរើនគួរអោយកត់សំគាល់ចាប់តាំងពីមានកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពនាដើមទសវត្សឆ្នាំ ១៩៩០ យ៉ាងណាក្តី ក៏កម្ពុជានៅតែប្រឈមនឹងភាពក្រីក្រក្នុងកំរិតមួយខ្ពស់ ហើយសូចនាករនៃការអភិវឌ្ឍន៍សង្គម និងធនធានមនុស្សនៅមានលក្ខណៈអន់ខ្សោយនៅឡើយ ។ បើនិយាយពីអ្វីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលខុសត្រូវសង្គមវិញ សង្គ្រាមរ៉ាំរ៉ៃជាច្រើនឆ្នាំនោះបានធ្វើអោយបាត់បង់នូវជំនឿទុកចិត្ត និងសាមគ្គីភាពសង្គមយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ។ ប្រការនេះបានបង្កអោយប្រជាពលរដ្ឋបន្តខ្លាចរអារចំពោះអាជ្ញាធរ ព្រួយបារម្ភខ្លាចអំពើឃោរឃៅនោះវិលត្រលប់មកវិញ ហើយមានបំណងប្រាថ្នាយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចង់អោយមានស្ថេរភាពនយោបាយ និងសង្គម ។ ដូចមានលើកឡើងនៅក្នុងផ្នែក ២.គ.១ រួចហើយ បរិបទប្រវត្តិសាស្ត្របែបនេះបាននាំអោយសកម្មភាពរួបរួមជាសមាគមមានការថយចុះយ៉ាងខ្លាំង ។ ក្នុងករណីមានការរួបរួមជាសមាគមបែបនោះ ក៏សមាគមទាំងនោះច្រើនតែមានលក្ខណៈបែបប្រពៃណី និងរបស់មូលដ្ឋាន (ជាទូទៅពាក់ព័ន្ធនឹងវត្តអារាមក្នុងមូលដ្ឋាន) មានទ្រង់ទ្រាយតូចៗ (ជាធម្មតាមានតែអ្នករាប់អានគ្នាជិតស្និទជាសមាជិក) ហើយច្រើននៅឯកោ ដោយពុំសូវមានទំនាក់ទំនងជាមួយគេឯងឡើយ (មានទំនាក់ទំនងជាមួយសមាគមប្រហាក់ប្រហែលគ្នាតិចតួច) ។

១.ខ.២. កត្តានយោបាយ

១៣. **លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យពហុបក្សបានលេចជារូបរាងឡើងហើយមែន ប៉ុន្តែនៅមានលក្ខណៈក្មេងខ្ចីនិងដោយអន្ទើនៅឡើយ ។** ស្ថាប័នបែបប្រជាធិបតេយ្យទើបតែចាប់កកើតមានឡើង ហើយនៅពុំទាន់មានដំណើរការ និងប្រសិទ្ធិភាពពេញលេញនៅឡើយទេ ។ បើទោះបីជាអំណាចនីតិប្រតិបត្តិ ជាគោលការណ៍ត្រូវបានត្រួតពិនិត្យដោយស្ថាប័ននីតិបញ្ញត្តិ និងតុលាការក្តី ក៏ជាក់ស្តែង ស្ថាប័នទាំងនេះពុំមានសមត្ថភាពបំពេញនូវអាណត្តិរបស់ខ្លួនអោយមានប្រសិទ្ធិភាពឡើយនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ ក្នុងការអនុវត្តន៍ជាក់ស្តែង ស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិច្រើនតែមានភាពលប់លើអំណាចដទៃទៀតក្នុងរដ្ឋាភិបាល ។ គណៈបក្សនយោបាយមួយ គឺគណៈបក្សប្រជាជនកម្ពុជា បាននិងកំពុងបន្តភាពលប់លើរបស់ខ្លួន ហើយមានផ្នត់គំនិតយ៉ាងមុតមាំក្នុងការចាត់ទុករដ្ឋាភិបាល ថាជាឧបករណ៍សំរាប់អនុវត្តគោលនយោបាយរបស់គណៈបក្ស ។ គណៈបក្សនយោបាយពុំទាន់បានធ្វើសមាហរណ៍កម្មគោលការណ៍លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៃការសម្រេចចិត្តតាមបែបចូលរួម និងការទទួលខុសត្រូវចំពោះថ្នាក់ក្រោម ទៅក្នុងអភិបាលកិច្ចផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួនអោយបានពេញលេញនៅឡើយទេ (Un, 2004) ។ គោលការណ៍ និងគុណតំលៃនៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យកំពុងកើតមានកើតឡើង ហើយទស្សនាទានដូចជាការចែករំលែកអំណាច ពលរដ្ឋនិយម ការសំរេចចិត្តតាមបែបចូលរួម និងការទទួលខុសត្រូវចំពោះថ្នាក់ក្រោមគឺនៅមានលក្ខណៈថ្មីថ្មោងនៅឡើយ ហើយពុំទាន់ត្រូវបានអនុវត្តពេញលេញនៅឡើយទេ ។ សិទ្ធិ និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដូចជាការទទួលបានព័ត៌មាន សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ និងការចូលរួមដោយចំហ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ ប៉ុន្តែពុំទាន់ត្រូវបានអនុវត្ត ឬធានាអោយបានពេញលេញនោះទេ ។

១៤. កម្ពុជាមានប្រវត្តិជាសង្គមបិតុនិយមតាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ ពោលគឺជាសង្គមដែលគ្រប់គ្រងដោយអ្នកដឹកនាំផ្តាច់ការ និងក្តោបក្តាប់អំណាចទាំងស្រុង (Chandler 1991:3-4) ។ បើទោះបីជារចនាសម្ព័ន្ធនយោបាយកំពុងតែមានការផ្លាស់ប្តូរគួរអោយ

កត់សំគាល់ក្តី ក៏រដ្ឋបាលរបស់កម្ពុជានៅតែបន្តទទួលរងឥទ្ធិពលពីការគ្រប់គ្រងតាមបែបប្រពៃណី និងបែបទំនាក់ទំនងចៅហ្វាយនាយ-កូនចៅនៅឡើយ[៨] ។ ក្នុងខណៈដែលមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជាប្រចាំ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាយ៉ាងណាក្តី អំពើពុករលួយនៅតែជាការពិតមួយដែលកំពុងរីករាលដាលយ៉ាងពាសពេញ ហើយជាឧបសគ្គដ៏ចំបងចំពោះការអភិវឌ្ឍន៍ ។ ការលំបាករបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការលើកកំពស់ប្រសិទ្ធិភាពអភិបាលកិច្ច ការអនុវត្តន៍ច្បាប់ និងក្នុងការកែលំអការផ្តល់សេវាសាធារណៈ គឺមួយផ្នែកធំដោយសារការ ជ្រៀតចូលនៃរចនាសម្ព័ន្ធអំណាចក្រៅផ្លូវការបែបបិតុនិយម ទៅក្នុងស្ថាប័នការិយាធិបតេយ្យផ្លូវការ ។ នៅកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំថ្មីៗកន្លងទៅនេះ អំណាចរបស់ចៅហ្វាយរួមជាមួយនឹងបណ្តាញកូនចៅរបស់គេ បានបន្សុីចូលគ្នាជាមួយនឹងរចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវការរបស់រដ្ឋាភិបាល ហើយបង្កើតបាននូវអ្វីម្យ៉ាងដែលហៅថា ប្រព័ន្ធអភិបាលកិច្ច *បិតុនិយមបែបទំនើប* ។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធបែបនេះ ចំណូលសាធារណៈ (ដូចជា ចំណូលពីវិនិយោគក្រៅប្រទេស ធនធានធម្មជាតិ និងជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ ជាដើម) ត្រូវបានអ្នកត្រួតត្រាមានអំណាច "ក្តោបក្តាប់យក" និងត្រួតត្រាជាលក្ខណៈសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួន ។ (CDRI, 2007:3; Hughes, 2003:15,39-43) ។ ចៅហ្វាយជាតិទាំងនេះរក្សាមុខតំណែងនិងឥទ្ធិពលរបស់ខ្លួនដោយការបូករួមបញ្ចូលគ្នានូវអំណាចនយោបាយ កងទ័ព សេដ្ឋកិច្ច និងរដ្ឋបាល តាមរយៈ "ការប្រទាក់ក្រឡាគ្នានៃបណ្តាញចៅហ្វាយនាយ និងកូនចៅទៅតាមទ្រង់ទ្រាយសាជីជ្រុង" (CDRI, 2007: 58; Heder,1995; Un, 2004) ។ កាតព្វកិច្ចដែលផ្អែកលើមិត្តភាព ញាតិសន្ដាន និងទំនុកចិត្តគ្នាបែបនេះ ធ្វើអោយមន្ត្រីសាធារណៈមាន "ការទទួលខុសត្រូវ" ក្រៅផ្លូវការចំពោះតួអង្គជាច្រើន រួមមានគណៈបក្សនយោបាយ អ្នកជំនួញដែលមានឥទ្ធិពល គ្រួសារ និងមិត្តភក្តិ ។ នៅក្នុងករណីជាច្រើន ការទទួលខុសត្រូវ "ក្រៅផ្លូវការ" រវាងចៅហ្វាយនាយ និងសាច់ញាតិ មិត្តភាព ឬបណ្តាញក្នុងនយោបាយបែបនេះ មានអំណាចខ្លាំងជាងនៅក្នុងប្រព័ន្ធនៃរចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវការ និងក្នុងវិធានការិយាធិបតេយ្យទៅទៀត ។ នៅក្នុងស្ថានភាពបែបនេះ ទឹកចិត្តដើម្បីអោយមានតម្លាភាព និងការឆ្លើយតបចំពោះសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋត្រូវថយចុះ ហើយសកម្មភាពណាដែលមានសក្តានុពលតិចតួច ត្រូវបានបំភ្លេចចោល រីឯតួនាទីអភិវឌ្ឍន៍របស់រដ្ឋាភិបាលត្រូវទទួលការប៉ះទង្គិច (CDRI, 2007) ។

១៥. **អំណាចច្រើនតែត្រូវបានប្រមូលផ្តុំនៅថ្នាក់កណ្តាល បែងចែកតាមឋានានុក្រមយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ និងកាន់កាប់ជាលក្ខណៈបុគ្គលជាជាងជាលក្ខណៈស្ថាប័ន ។** អំណាច និងឥទ្ធិពលក្នុងការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្តភាគច្រើននៅតែបន្តកំណត់ដោយឋានៈសង្គម និងទំនាក់ទំនងផ្ទាល់ខ្លួន ជាជាងកំណត់ដោយតួនាទី និងករណីយកិច្ចជាលក្ខណៈស្ថាប័ន ដែលប្រការនេះធ្វើអោយប្រព័ន្ធនៃការទទួលខុសត្រូវធម្មតា (ផ្នែកនយោបាយ ច្បាប់ ការិយាធិបតេយ្យ និងរដ្ឋបាល) គ្មានប្រសិទ្ធិភាព ហើយធ្វើអោយប្រជាពលរដ្ឋមានការលំបាកក្នុងការពឹងផ្អែកទៅលើយន្តការផ្លូវការដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង សំរាប់ការចូលរួមជាមួយអាជ្ញាធរសាធារណៈ[៩] ។ នៅកម្ពុជា ជាលក្ខណៈប្រពៃណី អំណាចត្រូវបានកាន់កាប់តាមរូបភាព *មានទាំងអស់ទល់នឹងគ្មានទាំងអស់* មានន័យថាបើភាគីមួយមានអំណាច គឺមានទាំងអស់ខណៈដែលភាគីម្ខាងទៀតគ្មានអំណាចអ្វីទាំងអស់ ។ នៅកម្ពុជាពុំសូវមានប្រពៃណីនៃការចែករំលែក

---

[៨] កើតមានជាទូទៅនៅក្នុងសង្គមបិតុនិយម, ប្រព័ន្ធនៃការគ្រប់គ្រងបែបចៅហ្វាយនាយ-កូនចៅ ត្រូវបានបង្កើតឡើងតាមរយៈទំនាក់ទំនង និងកាតព្វកិច្ចរបស់បុគ្គល ។ នៅពេលដែលបុគ្គលណាម្នាក់ធ្វើល្អអ្វីមួយចំពោះបុគ្គលម្នាក់ទៀត បុគ្គលទី២ជំពាក់ "បំណុលកាតព្វកិច្ច" ទៅបុគ្គលទី១ (CDRI, 2007:41) ។ កាតព្វកិច្ចចំបងបំផុតរបស់កូនចៅ គឺត្រូវធ្វើអោយចៅហ្វាយនាយ នោះបន្តមានទ្រព្យធន និងអំណាច ដើម្បីអោយគាត់អាចរក្សាអាជ្ញាធររបស់ខ្លួនបាន ហើយចៅហ្វាយនាយនោះក៏អាចបន្តធ្វើល្អ ចំពោះបុគ្គលដែលនៅក្រោមអំណាចរបស់ខ្លួនផងដែរ (ibid. យោងតាម Weber 1978).

[៩] យោងតាម CDRI បុគ្គលក្នុងជួររដ្ឋាភិបាលពុំចាំបាច់ត្រូវមានតួនាទីជាអាជ្ញាធរផ្លូវការ ដើម្បីទទួលបានអំណាចធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្តឡើយ ហើយជាឧទាហរណ៍ វាមិនមែនជារឿងចំឡែកឡើយក្នុងការដែលរដ្ឋលេខាធិការមានអំណាចច្រើនជាងរដ្ឋមន្ត្រីនោះ (CDRI, 2007:54,59)

អំណាចក្នុងចំណោមក្រុមនានាក្នុងសង្គមដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យឡើយ[១០] ។ ដូចនៅក្នុងប្រទេសជាច្រើនដែរ គឺមានប្រពៃណីដ៏ច្បាស់លាស់ដែលថា អ្នកដែលពុំសូវមានអំណាច (អ្នកដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រង) "មិនអាចធ្វើអ្វីបានទាំងអស់ដើម្បីការពារខ្លួន" ដែលហេតុដូច្នេះហើយពួកគេត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអ្នកដែលមានអំណាច(អ្នកគ្រប់គ្រង) ។ ទ្រឹស្តីដែលថា អ្នកកាន់អំណាចនយោបាយត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះអ្នកដែលពុំសូវមានអំណាច គឺពុំសូវមានគេដឹងប៉ុន្មានឡើយ ហើយវាផ្ទុយទៅនឹងផ្នត់គំនិតជាលក្ខណៈប្រពៃណីអំពីទំនាក់ទំនងផ្នែកនយោបាយ និងសង្គមនៅកម្ពុជា ។ គោលការណ៍គ្រឹះនៃប្រជាធិប-តេយ្យដែលចាត់ទុកអ្នកកាន់អំណាចថាជា "អ្នកបំពេញភារកិច្ច" ដែលមានកាតព្វកិច្ចបំរើប្រយោជន៏សាធារណៈ និងទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាពលរដ្ឋសាមញ្ញនោះ គឺជារឿងមួយមិនងាយទៅរួចឡើយ ។ នៅក្នុងបរិបទប្រទេសកម្ពុជា ហើយក៏ដូចជានៅក្នុងបណ្តាប្រទេសជាច្រើនទៀតដែរ វាតំរូវអោយតួអង្គនានាក្នុងរដ្ឋាភិបាល ក៏ដូចជាប្រជាពលរដ្ឋមានការកែប្រែយ៉ាងម៉ឹងម៉ាត់នូវឥរិយាបថ និងអាកប្បកិរិយាដូចដែលកំពុងមានក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ ស្ថានភាពដូចសព្វថ្ងៃនឹងមានសភាពកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរថែមទៀត បើមានអតុល្យភាពអំណាចខ្លាំងរវាងផ្នែករដ្ឋាភិបាល(ដែលមានអំណាចខ្លាំង) និងវិស័យឯកជននិងសង្គមស៊ីវិល (ដែលពុំសូវមានអំណាច) ។ ជារួមទៅ វិធីដែលល្អបំផុតសំរាប់លើកកំពស់ការទទួលខុសត្រូវសង្គមនៅកម្ពុជា គឺធ្វើយ៉ាងណាអោយសង្គមស៊ីវិល និងវិស័យឯកជនមានការរីកធំធាត់ និងរឹងប៉ឹងជាបន្តបន្ទាប់ប្រៀបទៅនឹងរដ្ឋាភិបាល ។

១៦. **ដំណើរការកំណែទំរង់នយោបាយ និងវិមជ្ឈការនាពេលបច្ចុប្បន្នបានផ្តល់នូវឱកាសល្អៗ ដើម្បីជំរុញអោយមានការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងមានការទទួលខុសត្រូវសង្គមបានល្អប្រសើរ ។** ការបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០២ បានផ្តល់នូវសក្តានុពលធំធេងសំរាប់បង្ខិតរដ្ឋាភិបាលអោយបាន "ជិតជាមួយនឹងប្រជាពលរដ្ឋ" និងបង្កើតការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាផ្លូវការរវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងស្ថាប័នរដ្ឋ ។ វិមជ្ឈការក៏បានផ្តល់នូវលទ្ធភាពសំខាន់ៗសំរាប់បង្កើនទំនាក់ទំនងរវាងអង្គការសង្គមស៊ីវិល និងអាជ្ញាធរដែនដី តាមរយៈការចូលរួមនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ការរួមចំណែកក្នុងការពិភាក្សាអំពីការអភិវឌ្ឍន៏មូលដ្ឋាន ឬបញ្ហាជាក់លាក់ដែលឃុំ-ភូមិប្រឈមមុខ ព្រមទាំងការចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការសំរេចចិត្ត ។ ការស្រាវជ្រាវនេះកត់សំគាល់ឃើញថា ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ កំពុងចាប់ផ្តើមផ្លាស់ប្តូរផ្នត់គំនិត និងភាសា ជុំវិញទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាពលរដ្ឋ និងរដ្ឋា-ភិបាលនោះហើយ (Ojendal/Kim, 2007) ។ ការចុះសិក្សានៅតាមមូលដ្ឋានបានរកឃើញថា កន្លងមកប្រជាពលរដ្ឋបានចូលរួមក្នុងកិច្ចប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ក្នុងកំរិតមួយគួរអោយចាប់អារម្មណ៏ ប៉ុន្តែភាគច្រើនការចូលរួមរបស់ពួកគេមានលក្ខណៈអកម្មដោយពួកគេគ្រាន់តែចូលរួមស្តាប់ប៉ុណ្ណោះ ។ ក្រៅពីនេះការសិក្សានេះក៏បានរកឃើញផងដែរ នូវការចាប់អារម្មណ៏ និងឆន្ទៈរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលក្នុងការកសាងទំនាក់ទំនង និងធ្វើអន្តរកម្មជាមួយអាជ្ញាធរ ។ ហេតុដូច្នេះ ការបន្តគាំទ្រដល់ដំណើរការវិមជ្ឈ-ការដែលកំពុងដំណើរការនេះ និងការពង្រឹងរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់មូលដ្ឋាន គឺជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយដ៏សមស្របសំរាប់លើកកំពស់ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការទទួលខុសត្រូវសង្គម ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក្តី បញ្ហាប្រឈមចំបងៗ គឺរួមមានការអភិវឌ្ឍន៏សមត្ថភាព និងជំនាញរបស់មេឃុំ-ចៅសង្កាត់ និងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ហើយនិងការលើកកំពស់អាជ្ញាធរ និងធនធាននៃរចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលថ្នាក់មូលដ្ឋាននៅពេលអនាគត ។ បើគិតតាមទស្សនាទាននៃការទទួលខុសត្រូវសង្គម អាទិភាពជាក់លាក់ដែលត្រូវធ្វើ គឺការបង្កើតឡើងនូវយន្តការ និងជំនាញក្នុងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ដែលមានលក្ខណៈអំណោយផលសំរាប់ការចូលរួម រួចហើយធ្វើការ (តាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាល កំណែទំរង់ស្ថាប័ន និងគ្រឿងលើកទឹកចិត្ត) បង្វែរស្ថានភាពដូចសព្វថ្ងៃ ព្រោះថា

[១០] យោងតាមសុភាសិតបុរាណ "ភ្នំមួយមិនអាចមានខ្លាពីរ" ។